ЎзССР Давлат китоб палатаси
Инв.
8 АПР 1991

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг бош нашри

РЎЗНОМА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ◆ № 66 (20 933) 1991 йил 5 апрель, жума ◆ Рўзнома йилига 256 марта чиқади. ◆ Баҳоси 8 тийин.

БАҲОРНИНГ ҲАР ДАМИ ҒАНИМАТ

● Деҳқон учун энг долзарб дамлар, бўлажак ҳосилга пухта замин яратиладиган палла бошланди.

● Ўтган йилги ютуқларнинг гарови экин-тикин даврида ҳар бир дақиқадан самарали ва унумли фойдаланиш бўлганди. Бу йил ҳам пахтакорларимиз эзгу ният йўлида ишга киришиб кетдилар.

● Дарвоқе, деҳқонларимиз икир-чикир масалаҳатга муҳтож эмаслар. Улар ўз ишларини билиб-билиб қиладилар. Шундай экан, бугунги кунда энг муҳим нарса улар учун барча шарт-шароитларни яратиб беришдан иборат. Бу шубҳасиз, партия, совет органлари ва хўжалик раҳбарининг муқаддас бурчидир.

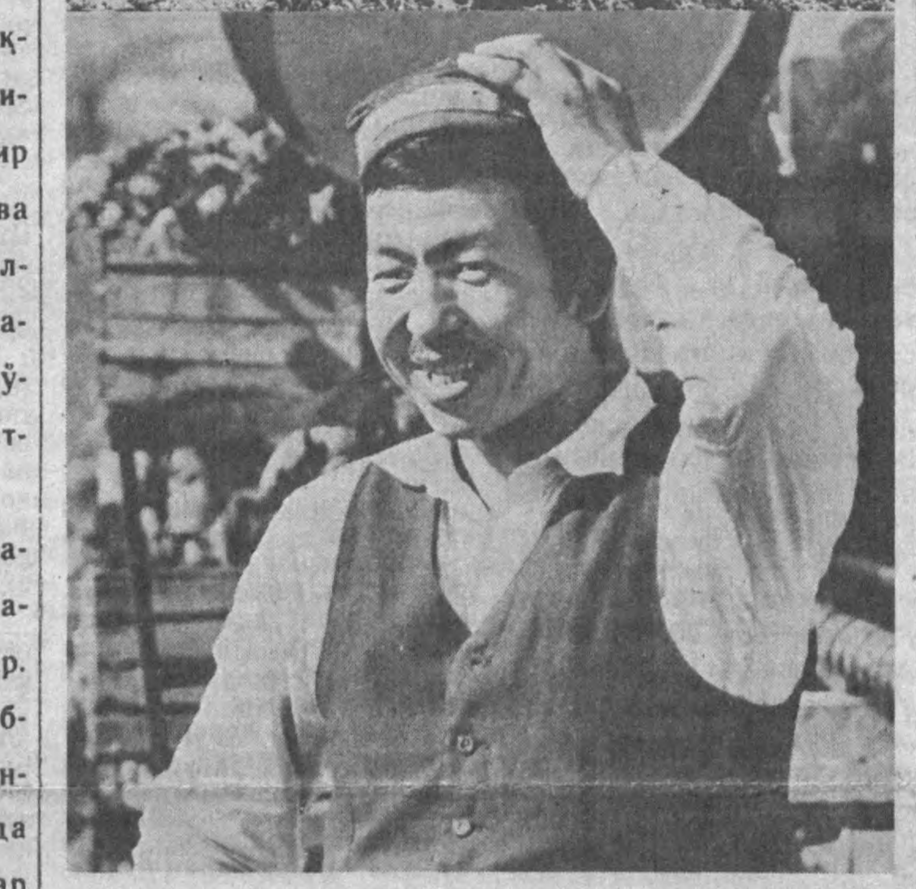

● Оржоникидзе районидаги «Қизил Ўзбекистон» жамоа хўжалигида эртаки сабзавот экиш қизғин давом эттирилмоқда. Айниқса Ҳамидулла Иброҳимов бошлиқ бригада миришкорлари бу ишда пешқадамлик қилишаётир.

СУРАТЛАРДА: Хўжалик далаларида сабзавот экиш пайти ҳамда илғор тракторчи Абай Бердиев.

В. МОЛГАЧЕВ туширган суратлар.

ЖАДАЛ СУРЪАТЛАРДА

Қорақалпоғистоннинг жанубий районларида ерлар кўм-кўк бахмал билан қопланди. Ўриклар гуллади. Деҳқонларнинг баҳорги ишлари қизиб кетди.

Тўрткўл районидаги «Победа» жамоа хўжалигининг Тоир Омонов бошлиқ бригада аъзолари чигит экишни бошлаб юбордилар.

Моҳир механизатор Тўрамурод Мамедов оилавий пудратчи Худойберди Орозбердиевга қарашли икки гектардан зиёд пайкалга барака уруғини сифатли қадади. Улар бу йил ҳосилдорликни тўрт центнерга оширишмоқчи.

— Бугун-эрта барча бригадаларимизда чигит экишга киришилади, — деди жамоа бошқаруви раиси Самандар Искандаров, — механизаторларга барча шарт-шароитлар яратиб берилган. 810 гектар пахта майдонимизга етти-ўн кунда барака уруғини қадашни режалаштириб қўйдик.

О. ХУДОЙБЕРГАНОВ.

●

КАНОПНИНГ ЯНГИ НАВИ

Жумҳурият толали ўсимликлар тажриба станцияси олимлари канопнинг «Ўзбекистон 21-42» янги навини яратиб районлаштирдилар.

Бу масъулиятли ишни амалга оширишда селекция лабораторияси ходимлари — биология фанлари номзоди Л. В. Семенихина ҳамда тадқиқотчи олим Н. П. Филушкинлар фаол иш олиб бордилар. Бу йил Тошкент вилоятида 7452 гектар майдонга каноп экилади. Унинг 40 фоизини янги нав каноп ташкил этади.

Канопнинг янги нави пишиқ, турли касалликларга бардошлидир. Олимлар буни пухта синаб кўрдилар. Самара кутилганидан зиёд бўлиб чиқди. Энг муҳими — ҳосилдорлик 20-25 центнер ортди.

ЎзТАГ мухбири.

Энг зарур молларни сотиш тўғрисида

ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ «ЎЗБЕКИСТОН ССРДА АҲОЛИГА ЭНГ ЗАРУР МОЛЛАРНИНГ БЕЛГИЛАНГАН МИҚДОРДА СОТИЛИШИ УСТИДАН НАЗОРАТНИ КУЧАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚАРОРИГА ШАРҲ

Маълумки, йил бошида республика ҳукумати қабул қилган тадбирлар аҳолининг энг зарур моллар билан таъминлашни 1990 йил даражасида сақлаб қолиш имконини берди. Бироқ, ишлаб чиқаришнинг пасайиши, нархларнинг ўсиши, ҳудудий алоқаларнинг бузилиши амалда барча турдаги молларга талабни ғоят кескин кучайтириб юборди.

Республика аҳолисини ижтимоий ҳимоялаш мақсадида аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур моллар билан кафолатли таъминлаш устидан назоратни кучайтириш керак бўлди. Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг қарори айни шу муаммони ҳал этиш учун қабул қилинган. Аҳолининг асосий озиқ-овқат ва ашёвий моллар билан кафолатли таъминланишини назорат қилувчи ижрочиларнинг ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг аниқ вазифалари белгилаб қўйилди.

Ўзбекистон ССР Савдо вазирлиги зиммасига бозор жамғармаларидаги ун, ёрма, ўсимлик ёғи, қанд-шакарни тақсимлаш, бу нарсалар савдо тармоғига тасдиқланган ўн кунлик жадвалларга қатъий амал қилиб, узлуксиз етказиб бериб турилишини таъминлаш вазифаси юклатилган. Биринчи навбатда, мактабгача тарбия болалар муассасаларининг, касалхоналарнинг, интернатларнинг, гўдаклар уйларининг, мактаб ошхоналарининг ҳамда рўйхатлар бўйича энг кам меъёрларга мувофиқ аҳолининг эҳтиёжларини қондириш кўзда тутилган.

Ҳар бир киши учун жуда муҳим бўлган шу масалаларни ҳал этиш ниятида республика штаби тузилди. Унинг таркибига республика жамоатчилиги, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари, вазирликлари ва маҳкамаларининг вакиллари кирди. Штаб ишига раҳбарлик қилиш Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари Ў. Қ. Исмоилов зиммасига юкланди.

Аҳолига энг зарур молларни сотишнинг белгиланган тартибига ҳамда уларни Вазирлар Маҳкамаси қарорига мувофиқ равишда сотишга риоя этилишини таъминлаш учун шахсий масъулият Қорақалпоғистон АССР Вазирлар Кенгашининг, вилоят ижроия комитетларининг, Тошкент шаҳар ижроия комитетининг, район ва шаҳар ижроия комитетларининг раислари зиммасига юклатилган.

Қарорга амал қилиниши учун амалда барча шароит яратилган. Лекин бунда кўп нарса маҳаллий Советларнинг моҳирона ҳаракат қилишига боғлиқ. Бу ишни пухта ташкил этишда маҳалла комитетлари, уй-жойлардан фойдаланиш идоралари, қишлоқ Советлари алоҳида роль ўйнайди. Чунки уларда даҳаларда яшовчи одамлар тўғрисидаги барча маълумотлар бор. Ҳар бир кишининг асосий моллар билан кафолатли таъминланиши фақат у яшайдиган жойда амалга оширилиши мумкин.

Ҳозир иқтисодиётдаги мувозанат бузилган ва республикалар ўртасида маҳсулот етказиб бериш мураккаблашган шароитда бозорга ўтиш нақадар қийин эканлигига ҳамма ишонч ҳосил қилмоқда. Шунга қарамай Ўзбекистонда ҳар бир кишини таъминлаш учун етарли миқдордаги асосий озиқ-овқат моллари бор.

Маҳаллий идоралар фаолиятини мувофиқлаштириш учун республика штаби Вазирлар Маҳкамасининг мухтор вакилларини юборди. Уларга ўзларига берилган назорат қилиш ҳуқуқидан тўла фойдаланиш ва зарур бўлиб қолганда қоидабузарликларнинг олдини олиш юзасидан оператив чоралар кўриш топширилган. Бундан ташқари Қорақалпоғистон Республикасида, вилоятларда ва Тошкент шаҳрида вазирликлар ва маҳкамаларнинг ваколатли мутахассислари бўлади.

● Долзарб мавзу

КАФОЛАТ БЕРАМИЗ

Тошкент шаҳрида аҳоли турар жойларида озиқ-овқат маҳсулотларини меъёр билан сотишни ташкил этишда дастлабки кунлари жиддий камчиликлар, тартибсизликлар ва тушунмовчиликларга йўл қўйилгани аҳолининг ҳақли шикоят ва эътирозларига сабаб бўлди. Шаҳар ҳамда районлар партия ва совет ташкилотлари аҳволни тузатиш учун тегишли чора-тадбирлар белгилашди. Шу муносабат билан мухбиримиз Тошкент шаҳар партия комитети котиби Ҳ. М. АБДУРАИМОВ билан суҳбатлашди.

— Ҳотам Маҳкамович, аҳволни яхшилаш учун қандай тадбирлар белгиланди?

— Биз савдо ташкилотларидан кўп қаватли уйлар ва аҳоли зич жойлашган маҳаллалардаги мағазинларда узоқ вақт навбатда туриб қолиш юзага келмаслиги учун муайян графиклар тузишни, зарур бўлса иш вақтларини ҳам ўзгартиришни талаб этдик. Шунингдек, бундан буён савдо ташкилотлари озиқ-овқат дўконларида савдони ташкил этиш тартибини ҳам тубдан ўзгартирадилар. Магазинларда аҳолига меъёр билан берилаётган 13 хил маҳсулотни тарқоқ ҳолда бир неча жойда эмас, асосан бир жойда, олдиндан қадоқлаб қўйиб, умумий баҳосини чиқариб, бир варакайига сотишни ташкил этадилар. Бу, албатта, харидорларга қулайлик яратиш билан бирга соатлаб навбат кутишга ҳам барҳам беради.

— Меъёр билан сотилаётган ана шу 13 хил маҳсулотнинг аҳолига тўғри тақсимланиши ва уни одамлар узлуксиз олишига кафолат борми? Шаҳар партия ташкилотининг бу ишларда иштироки қандай?

— Ҳа уларнинг белгиланган маҳсулотларни узлуксиз олишларига тўла кафолат бор. Жумҳурият раҳбариятининг саъйи-ҳаракати билан Тошкент шаҳри апрель ойи озиқ-овқат фондини тўла миқдорда олди. У бир меъёр билан тошкентликларга сотилади. Ҳатто узрли сабабларга кўра, бу ойдаги озиқ-овқат маҳсулотлари нормасини ололмай қолган оилалар уни май ойининг биринчи ярми давомида ҳам бемалол олишлари мумкин. Аммо ана шу энг кам меъёр мавжуд шароитга қараб баъзан ўзгариб туриши — кўпайиши ёки камайиши мумкин. Табиийки, савдо балански ҳар ойда кўриб, муҳокама қилиб борилади. Шу мақсадда Кенгашларнинг раислари бошчилигида шаҳар ва район штаблари ташкил этилди. Улар жойлардаги аҳволни ҳар куни муҳокама қилиб борадилар.

Шаҳардаги корхона, ташкилот ва муассасалар бошланғич партия ташкилотлари зиммасига ҳам бу борада катта масъулият тушади. Шаҳар партия комитети озиқ-овқат савдосида суиистеъмоллар, интизомсизлик ва тартибсизликлар бўлмаслиги учун партия фаоллари, депутатлар, жойлардаги маҳалла қўмиталари раислари, ветеранлар, барча жамоатчи фаоллар иштирокида назоратчи гуруҳлар ташкил этяпти. Уларнинг назоратни қай даражада ташкил этишларига, қолаверса, шаҳардаги ҳар бир онгли фуқаронинг бу масалага эътибор билан қарашига, тегишли ташкилотларга кўмаклашувига ҳам кўп нарса боғлиқдир. Ҳамшаҳарларимиз бу соҳадаги ишни янада яхшилаш юзасидан ўз таклиф ва мулоҳазалари, истаклари, танқидий фикрларини районларда тузилган штабларга билдиришлари мумкин.

Тошкент шаҳри ва вилояти партия ҳамда Совет раҳбар ходимлари ҳар ўн беш кунда бир марта телевидение орқали аҳолига бу соҳадаги иш, долзарб муаммолар юзасидан ахборот бериб борадилар. «Билим» жамиятининг аъзолари, тарғиботчилар ҳам ўз фаолиятларида ана шу мавзуларга кўпроқ эътиборни қаратадилар. Хуллас, Тошкент шаҳар партия комитети аҳолига озиқ-овқат маҳсулотларини меъёр билан сотишни ташкил этишни ўз доимий назоратига олди.

— Ҳотам Маҳкамович, ўзингизнинг оилангиз ҳам озиқ-овқат маҳсулотларини янги тартибда олишга улгурдими? Қайси дўконга бириктилгансизлар?

— Бозор иқтисодиётини ҳаётнинг ўзи тақозо этяпти. Озиқ-овқат маҳсулотларини меъёр билан сотиб олиш ҳам кўпга келган тўй. Мен Чилонзор районидаги 12-дўкон қошида жойлашган кўп қаватли уйда тураман. Тўрт кишидан иборат оилам ана шу дўконга бириктилган. Ҳамма қатори март ойи маҳсулотларини олдик. Апрель ойи меъёрини эса олиб улгурганимиз йўқ. Ўйлайманки, шаҳарда озиқ-овқат маҳсулотларини меъёр билан сотиш ишлари тез орада бир маромга тушиб кетади.

Суҳбатдош О. НАЗАРОВ.

Водийда ерга чигит тушди

Пайкал ёқасидаги ариқда баҳор сувлари шарқираб қаёқларгадир шошади. Дала шийпони устига соябон бўлиб турган баҳайбат толларнинг олтиндек кокиллари елпиб туради. Қантак ўрикнинг тиниқ ҳовуз сатҳига сув тўкилган нуқрадай сочилган япроқлари мўъжаз нилуфарларга ўхшайди. Боғдод районидаги «Пахтакор» жамоа хўжалигининг Усмонали Султонов бошлиқ бригадаси даласида бугун байрам кайфияти. Кундан-кунга заптига олаётган баҳор эртаси бригада аъзолари учун хайрли бошланди. Бугун улар вилоятда биринчилардан бўлиб чигит экишни бошлаб юбордилар. Мана, кўпни кўрган нуроний оқсоқоллар фотиҳага қўл очишди.

— Мавсуминг қут-баракали бўлсин, бободеҳқоним!

Тажрибали механизатор Аҳмадали Нишонов экиш агрегатини пайкалга олиб кирди. Ҳамманинг нигоҳи эгатларга шўнғиган тракторга қадалган. Сеялкадан тушаётган барака уруғлари она-тупроққа қадала бошланди. Тожибой Неъматов билан Абдулла Тўраевлар чигит экишда тракторчига ёрдам беришяпти.

Бу йил баҳор кечикди. Аммо хотиржам ўтираверишн деҳқон табиатига мос эмас. Вақтинг кетди — нақдинг кетди, дейдилар, — дейди хўжалик бош агрономи Умарали Ғофуров, — мана, ҳозир тупроқ ҳарорати 13 даражадан ортиқ. Бу чигитнинг нормал ривожланиши учун етарли.

Хўжалик аъзолари мавсумга пухта ҳозирлик кўришди. Мавжуд 22 та ҳайдов, 40 та чопиқ трактори, 26 та сеялка ўз вақтида ремонтдан чиқарилиб, тахт қилиб қўйилган эди. Ер текислаш ишлари жадал олиб борилди. Хўжалик деҳқонлари 1451 гектар ерга чигит қадаб, 20 апрелга қадар экишни тугаллаш ниятидалар.

Фарғона вилоятида шу кунларда чигит экишга ҳозирлик деярли тугалланди. Илғор хўжаликлар экишни бошлаб юборишди. Ҳозирғача 20 минг гектардан ортиқ ер чигит экишга тайёрлаб қўйилган. Киров, Қува, Фарғона райони пахтакорлари экиш мавсумига айниқса яхши ҳозирлик кўришди.

«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ПРЕЗИДЕНТНИНГ ТЕЛЕГРАММАСИ

Иттифоқдош жумҳуриятларнинг Президентларига, Олий Кенгашлари Раисларига

Мухтор жумҳуриятлар Олий Кенгашларининг Раисларига

Иттифоқдош жумҳуриятларнинг Вазирлар Кенгашларига

Мухтор жумҳуриятларнинг Вазирлар Кенгашларига

Халқ депутатлари ўлка ва вилоят Кенгашларига

Халқ депутатлари ўлка ва вилоят Кенгашларининг ижроия комитетларига

Мухтор вилоятлар ва округларнинг халқ депутатлари Кенгашларига

Халқ депутатлари мухтор, вилоят ва округ Кенгашларининг ижроия комитетларига

СССР Президентининг 1991йил 5 январда қабул этган фармонига биноан мамлакатда аҳолига ер участкалари бериш учун жами 3 миллион гектарга яқин ер фонди вужудга келтирилди.

Жойлардан олинган ахборотларга қараганда, мамлакатнинг кўпгина районларида ер ажратиб бериш қониқарсиз ўтказилмоқда. Ер ислоҳоти ўтказишни жадаллаштириш ва хоҳловчиларнинг талаб-истакларини имкони борича қондириш мажбуриятини юклайман.

Шу билан бирга ерга бўлган ва қондирилмаган катта талаб-эҳтиёжнинг эътиборга олиб, тегишли совет ва хўжалик идоралари, колхозлар, совхозлар ва ердан фойдаланувчи бошқа ташкилотлар шу кўкламдаёқ одамлар ерга экин экиб ҳосил олишлари учун аҳолига қўшимча ер ажратишлари зарур, деб ҳисоблайман.

Совет ҳокимияти идоралари ва аввало қишлоқ, район ижроия комитетлари ер ислоҳоти ўтказишни пайсалга солаётган, аҳолига ер беришга тўсқинлик қилаётган мансабдор шахсларга нисбатан кескин ҳаракат қилишлари лозим.

М. ГОРБАЧЕВ.
1991 йил 3 апрель.

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг қарори

ЧАКАНА НАРХЛАР ИСЛОҲОТИ МУНОСАБАТИ БИЛАН ТАЛАБАЛАР ВА ЎҚУВЧИ ЁШЛАР УЧУН ИМТИЁЗЛИ УМУМИЙ ОВҚАТЛАНИШНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Чакана нархлар ислоҳ қилиниши натижасида умумий овқатланиш қиймати анча оширилганлигидан талабалар ва ўқувчи ёшларни ижтимоий ҳимоя қилиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон ССР ҳудудида 1991 йил 8 апрелдан бошлаб талабалар ошхоналарида олий ўқув юртларининг талабалари, давлат таъминотида бўлмаган ўрта махсус ўқув юртлари ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларига овқат қийматини бир кунда 1 сўм 50 тийин чегириб ташлаш йўли билан бир марта овқатланишнинг имтиёзли тартиби жорий этилсин.

2. Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги, Ўзбекистон ССР Савдо вазирлиги, Ўзбекбирлашув, Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Давлат банки уч кун муддатда республика талабаларига ва ўқув юртларининг ўқувчиларига бериладиган тушлик овқатни сотишнинг имтиёзли тартибини ҳамда таомнинг тўла ва имтиёзли қиймати ўртасидаги тафовутни қоплаш шартларини ишлаб чиқсин. Берилаётган имтиёзга доир харажатларни қоплашнинг асосий манбаи тижорат савдосидан олинадиган даромад ҳисоблансин.

3. Қорақалпоғистон МССР Вазирлар Кенгаши, вилоят ижроия комитетлари, Тошкент шаҳар ижроия комитети, Ўзбекистон ССР Савдо вазирлиги, Ўзбекбирлашув республика ўқув юртларининг талабалари ва ўқувчиларига қоида сифатида комплекс таомлар тарзидаги овқатлар бериш учун талабалар ошхоналарига зарур маҳсулотлар ажратилишини таъминласинлар.

4. Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон ССР Савдо вазирлиги, Ўзбекбирлашув ушбу қарорни бажариш учун ҳамма чораларни кўрсинлар.

5. Ушбу қарорнинг бажарилиши учун масъулият Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари, ижтимоий тараққиёт, фан ва маданият комплексининг раҳбари ўртоқ Э. С. Самандаров зиммасига юклатилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси

И. КАРИМОВ.

«Совет Ўзбекистони» рейди

ОМБОРДАГИСИ КИМНИКИ?

Сир эмас, шу кунларда аксарият дўконлар пештахталари ҳувиллаб ётибди. Сарёғ, пишлоқ, колбаса каби маҳсулотлар эса камёб моллар қаторига ўтиб олди. Тўғри, дўконларда вужудга келган камёбликнинг чуқур ижтимоий-иқтисодий сабаблари бор. Буни инкор этиб бўлмайди. Аммо боридан ҳам расамади билан фойдаланаяпмизми? Базалар ва дўконлар омборларига келиб тушаётган озиқ-овқат маҳсулотлари ҳамиша ҳам ҳалол, адолатли тарзда тақсимланяптими?

Фарғона вилояти савдо корхоналарига келганимизда бу борада бир қатор камчиликлар борлиги кўзга ташланди. Айрим «ишбилармон» савдо ходимлари аҳоли эҳтиёжини ўз вақтида ва тўлароқ қондиришдан кўра озиқ-овқат маҳсулотларини яшириб қўйишни афзал кўрмоқдалар. Уларнинг тақсимотини назорат қилиш билан шуғулланадиган маҳаллий ва хўжалик идоралари эса бунга лоқайд қарашяпти.

Фарғона шаҳридаги озиқ-овқат савдоси идорасига қарашли 55-дўкон пештахталарида алмисоқдан қолган бир—икки тур мева шарбатлари, уч-тўрт хил бошқа маҳсулотлар бор холос. «Дўконингиз бунча камбағал?» деган саволга мудира Р. Зарипова бори шу, деб жавоб беришдан нарига ўтмади.

Аммо дўкон омборхонасида аҳвол бошқача. У худди Оловуддиннинг сеҳрли ғоридай кўз қамаштирувчи маҳсулотларга тўла. Бу ерда нималар йўқ дейсиз. Сариёғ, гуруч, колбаса, макарон маҳсулотлари, хуллас 2037 сўмлик турли хил озиқ-овқат сотилмай ётибди. Албатта бунинг ўзига хос сабаблари бўлса керак. Матлубот жамиятига қарашли 4-магазинга кирсангиз ҳам пештахтада кўп нарса тополмайсиз. Аммо магазин мудири М. Умрзоқовнинг «тадбиркорлиги» туфайли омборда 11 минг 168 сўмлик чой, сигарета ва бошқа маҳсулотлар яхшилаб яшириб қўйилган.

Умуман шу кунларда айрим дўкондорларнинг ўта чойхўр бўлиб кетишаётгани ҳам қизиқ. Масалан, Киров районидаги Октябрь матлубот жамиятига қарашли 1-магазин мудири И. Раҳимов ҳам жуда чойхўр чиқиб қолди. Бўлмаса 784 сўмлик ҳинд чойини омборда ойлаб асраб ўтирармиди? Охунбобоев районидаги Октябрь матлубот жамиятига қарашли 25-озиқ-овқат дўкони пештахталарида ҳам сокинлик. Бироқ дўкон олдидаги омбор ичида «ҳаёт қайнайди». Мудир А. Отажонов бу ерга 7502 сўмликдан ортиқ озиқ-овқат маҳсулотларини яшириб пештахтага чиқариш йўлини тўсиб ётибди. Қўқондаги 2-гастрономнинг вино-арақ бўлими мудири А. Эрматов эса қайси бир оғайнилари учун 14 минг 606 сўмлик спиртли ичимликни омборнинг бир бурчагига яшириб қўйган.

Афсуски, юқорида айтилган воқеалар вилоят савдо корхоналарида сийрак учрайдиган ҳодиса деб бўлмайди. Март ойининг кейинги икки ўн кунлиги давомида ОБХСС ходимларининг ҳаракати билангина вилоят савдо корхоналарида харидор назаридан пана қилинган 23 минг 44 сўмлик турли маҳсулотлар топиб олинди.

Хўш, одамлар қийин турмуш кечираётган шу кунларда халқ ризқини қийиб озиқ-овқат маҳсулотларини омборларга босиб ўтиришдан нима фойда? Бу кимларга қўл келяпти? Албатта қўли эгри, вақтинчалик қийинчиликлар туфайли ҳамёнини қаппайтириб олиш пайидаги юлдузни бенарвон урадиган шахсларга-да!

Фарғона шаҳридаги «Азот» ишлаб чиқариш бирлашмаси идорасида С. Эшонов деган кимса чайқовчилик устида қўлга тушди. У қуюлтирилган банкали сутни ўз баҳосидан уч баравар ортиқ нархда сотаётган эди. Бувайда район бозорида эса О. Иброҳимов 80 тийинлик гуручни 2 сўмдан чайқов қилаётганда қўлга тушди. Бу одамларнинг сут ёки гуруч ишлаб чиқарадиган заводи йўқ. Табиийки, дўконларда яшириб қўйилган озиқ-овқат маҳсулотлари турли йўллар билан чайқовга чиқяпти. Бу эса ўз навбатида халқнинг ҳақли норозилигига сабаб бўлаяпти.

Маҳаллий партия, совет ташкилотлари, кенг жамоатчилик озиқ-овқат маҳсулотларини сотишда нопок усулларни ишлатувчи текинхўрларга қарши муросасиз курашни янада кучайтиришлари зарурга ўхшайди. Савдо корхоналари раҳбарларига ҳам эътирозимиз кўп. Улар ўз қўл остидаги дўконлар фаолияти устидан назоратни кучайтирмасалар, турли маҳсулотларнинг пештахталарни четлаб ўтиб чайқовда пайдо бўлишини тўсиш қийин бўлади.

С. ШАРОФИДДИНОВ,
Фарғона вилояти ички ишлар бошқармаси ОБХСС бўлими бошлиғи.

А. ИБОДИНОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ИМКОНИЯТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИБ

Қорақалпоғистон ҳукумати имкониятларни ҳисобга олиб, 1991 йил апрель-декабрь ойлари учун озиқ-овқат маҳсулотларини истеъмол қилиш нормаларини жорий этди.

2 апрелдан жумҳуриятнинг бутун ҳудудида маҳсулотлар норма асосида берилади. Бундай тадбир, биринчи навбатда кундалик эҳтиёж молларига талаб тобора кучайиб бораётганлиги муносабати билан қабул қилинди. Маҳсулотлар аҳоли яшайдиган ерларда тақсимланади. Тақсимлашни ташкил этиш ва назорат қилиш учун тегишли комиссиялар тузилмоқда. Прокуратура, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари, шунингдек авиация, темир йўл транспорти ва автотранспорт, алоқа бўлинмаларига Қорақалпоғистон ташқарисига моллар ташиб кетишнинг белгиланган тартибига риоя этилишини қаттиқ назорат қилиш таклиф этилди.

(ЎзТАГ мухбири).

Бозор иқтисодиёти турли касб эгалари интизомли иш тутишини тақозо этяпти. Тошкентдаги «Ўзбексельмаш» ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси кўкламги экиш мавсумида асқотадиган ускуналарни вақтида етказиб бериш чораларини кўрмоқда. Чапдаги суратда: тайёрлаб чиқарилган «СХМ—4» сеялкалари пахтакорларга жўнатишга тахт.

Ўнгдаги суратда: Жиззах аҳолига маиший хизмат кўрсатиш уйи заргарлик буюмлари устахонасининг чаққон заргари Баҳром Эшонқулов. У хушмуомалалиги билан буюртмачилар эътиборини қозоняпти.

М. НУРИДДИНОВ ва У. ҚЎШВОҚОВ олган суратлар.

МЎЛ ҲОСИЛНИ КЎЗЛАБ

Чигит экиш муддати яқинлашмоқда. Фурсатни бой бермасдан, далаларни экишга тайёрлашни жадаллаштириш зарур. Асл деҳқонлар чигит ва бошқа уруғларни ўз вақтида сифатли экишга эътибор берадилар. Чунки уруғ сара бўлса, экиш вақтида ўтказилса, соғлом кўчат ундириб олинади, тўла гектарлар юзага келади.

Ер экишга қанча сифатли тайёрланса, ҳосилдорлик шунча юқори бўлади. Ерни сифатли тайёрлаш куз, қиш ва эрта баҳорда йиғилган намликни сақлаб қолишга кўмаклашади. Бегона ўтлар қирилиб кетади. Чигит қадаш учун майин тупроқ қатлами вужудга келади.

Бу йил тупроқ намлиги жумҳуриятимизнинг барча минтақаларида етарли. Масалан, Тошкент вилоятида тупроқнинг 30 сантиметр қатламида 40—95 мм, 0,5 метрида 80—150 мм, бир метр чуқурликда 140—230 мм. намлик мавжуд. Бу кўп йиллик кўрсаткичга мос келади.

Шунингдек, Қашқадарё, Сурхондарё, Бухоро, Сирдарё, Жиззах, Наманган, Андижон, Фарғона вилоятларида ҳам тупроқда етарли даражада намлик борлиги аниқланди. ҚҚССЖ ва Хоразм вилоятида шўр ювиш тугалланмоқда. Демак, экишдан олдин бу ерларда ҳам намлик етарли бўлади.

Мутахассис ва қишлоқ хўжалиги ходимлари орасида бу йил намлик етарли, деб хотиржам юрганлар ҳам бор. Аммо бепарволикка асос йўқ. Масалан, Қорадарё, Норин дарёси, Фарғона водийси ва Сурхондарё вилоятларидаги дарёларнинг сув билан таъминланганлиги 90—100 фоизни ташкил қилади. Бу нормага яқинроқ. Зарафшон, Қашқадарё, Чирчиқ ва Оҳангарон дарёларида эса сув таъминоти 75—85 фоизни ташкил қиладики, бу кўп йиллардагига нисбатан 15—25 фоиз кам. Амударёнинг сув билан таъминланганлиги кўп йиллик нормага нисбатан 5—10 фоиз оз.

Тоғларда ёққан қор миқдори кўп йилларга нисбатан 20—40 фоиз кам. Амударё ҳавзасининг айрим ерларида қор миқдори етарли, ҳатто бироз кўплиги аниқланди. Ёз, куз ойларида сув танқислигини кутиш мумкин. Шунинг учун табиий намликни кўпроқ ғамлаб, ғўза ривожининг дастлабки даврида унинг ҳисобига ниҳолларнинг ўсиш ва ривожланишини таъминлашга эришиш керак.

Сув омборларида йиғилган обиҳаётни тежаб-тергаб сарфлаш мақсадга мувофиқ. Экишга тайёрланган ерлар текисланган бўлса, чигитни белгиланган чуқурликка ташлаш мумкин. Намлик етарли бўлганда чигитни 4-4,5 сантиметр чуқурликка қадаш кифоя. Намлик камайиши ҳамон экиш чуқурлиги беш сантиметр атрофида бўлиши зарур. СоюзНИХИда ўтказилган тажрибалар шуни кўрсатдики, чигит 4-5 сантиметр чуқурликда экилганда 95 фоизи униб чиққан, олти сантиметр ва ундан чуқур экилганда чигитнинг униб чиқиши қийинлашади ёки чирийди.

Чигит майин тупроққа, текис далаларга экилиши шарт. Акс ҳолда у ҳар хил чуқурликка — 3, 4, 5, 6, 7 сантиметр ва ундан ҳам чуқурга тушиши мумкин. Албатта, бу ҳолат уруғнинг нотекис унишига сабаб бўлади ва ҳосилдорликка салбий таъсир кўрсатади.

Куз, қиш ва эрта баҳорда кўп қор, ёмғир ёғди. Натижада тупроқнинг устки қатламидаги минерал ўғитлар ювилиб кетди. Чигит қадаладиган тупроқ қатламида етарлича озуқа моддалар йўқ. Шунинг учун экишдан олдин ва экиш билан тупроққа минерал ўғит солиш катта аҳамиятга молик. Шуни таъкидлаш керакки, ўғитлашни эрта тугатиш ҳам ҳосилдорликка ижобий таъсир қилади. Ниҳолларнинг яхши ривожланиши, серҳосил бўлиши асосан озиқлантиришни эрта бошлаб, эрта тамомлашга боғлиқ. Шунинг учун ҳамма районда азотли ва фосфорли ўғитларни экиш билан бир пайтда солишга эътибор бериш зарур.

Ҳосилнинг миқдори ва тола сифати чигит сифатига боғлиқдир. У сифат жиҳатдан биринчи, иккинчи ва учинчи классга бўлинади. Юқори класс чигит униб чиқиш тезлигига кўра паст классдаги чигитлардан фарқ қилади. Биринчи классдаги чигитнинг ҳосилдорлиги иккинчи классдагига нисбатан 2,5—3 центнер юқори, иккинчи класс ҳосилдорлиги учинчи классга нисбатан шу даражада кўп бўлади. Фақат чигитнинг сифати ҳисобига

ТАВСИЯ ВА МАСЛАҲАТЛАР

ҳосилдорликни 6—8 фоиз ошириш мумкин.

1990 йилда жумҳурият пахтакорлари катта ютуққа эришдилар. Пахта майдони кейинги йилларда қарийб 200 минг гектар камайди. Аммо ҳосилдорлик 1987 йилдагига нисбатан 3,7 центнер ошди. Ҳосилни ўз вақтида, юқори сифатли етиштириш, қисқа муддатда териб олиш иқтисодий рағбатга, ғўза навларини районлаштиришга ҳам боғлиқ.

Пахтадан мўл ҳосил олиш учун экиш технологиясига эътибор бериш керак. Одатда яхши тайёрланган ерларга чигит экилади. Уруғнинг униб чиқиши, соғлом кўчат олиниши об-ҳавонинг қулай келишига боғлиқ. **Агар ёмғир кўп ёғса, ҳарорат паст бўлса, чигит узоқ муддат унмай ётади. Илдиз чириш касаллиги пайдо бўлади, кўчат сийраклашади. Эрта экилган пайкалларни бузишга тўғри келади, қулай муддатлар бой берилади.** Бундай кўнгилсиз ҳолатнинг олдини олиш йўллари ишлаб чиқилган. Булардан энг муҳими, чигитни эгат устига бир ёки қўш қаторлаб экишдир. Эгат устига чигит экилганда текис ерга нисбатан тупроқ ҳарорати юқори бўлади, қатқалоқ юз бермайди. Фойдали микроорганизмлар фаоллиги ошади. Тупроқ намлиги маромида бўлади. Ниҳол илдиз чириш касаллигига учрамайди. Бундай қулай агроэкологик шароит пахта ҳосилдорлигини оширади. Ҳосил эрта етилади. Бу илғор агротехник усул Наманган вилояти ва бошқа ерларда кенг қўлланилмоқда. Шўр ерларда ҳам чигитни эгат устига экишни такомиллаштириш керак. Бу борада Бухоро вилояти пахтакорларининг ютуқлари эътиборга сазовор. Эгат устига экишнинг тўлиқ технологияси ишлаб чиқилган. Бунда эгат устига тузлар билан бирга озуқа моддалар ҳам ғўза илдизига ювилиб тушади ва ҳосилдорликка ижобий таъсир қилади.

Ғўза мўл ҳосил бериши учун чигит экиш муддатларига эътибор бериш керак. Халқимиз ғўза кун санайди, дейди. Ҳақиқатан ҳам ғўза униб чиққандан то ҳосили пишгунга қадар ўсиш даврида самарали ҳарорат йиғиндисига, ёруғликка талаби ўзгармайди. Ўсиш даврининг давомийлиги эса ғўза ирсиятига боғлиқ. Жумҳурият пахтазорлари географик жиҳатдан энг шимолий минтақада жойлашган. Шу боисдан чигит қанча эрта ва қулай шароитда экилса, ундан шунча юқори ҳосил олиш мумкин. Лекин чигит эрта экилса-ю об-ҳаво ноқулай келса, ниҳоллар нобуд бўлади. Шунинг учун чигит экишни олдин ўтказиш ҳам, кечиктириш ҳам мумкин эмас.

Чигит экишда об-ҳавога, тупроқ ҳароратига эътибор қилиш керак. Тупроқ ҳарорати экиш олдидан 10 сантиметрли қатламда 12—14 даражани ташкил қилиши керак. Тошкент вилоятида бу давр 5—15 апрелда келади. Ҳароратни 10 апрелгача назорат қилиш мақсадга мувофиқ. 11 апрелдан кейин экишни ёппасига бошлаш мумкин. Акс ҳолда ҳарорат бирданига кўтарилиб, тупроқ нами қочади. **Сирдарё, Наманган, Андижон, Бухоро вилоятлари учун чигит экиш муддати 1—15 апрелдир. Фарғона, Андижон, Самарқанд, Қашқадарё вилоятларининг шимолий районларида чигит экиш муддати 5—20 апрель оралиғи ҳисобланади. Бу ерларда экишни тупроқ ҳароратига қараб 10 апрелга қадар ўтказиш зарур. Сурхондарё, Қашқадарё вилоятларида чигит экишнинг мақбул муддатлари 10—15 апрелга қадар. Бу ерларда кўрсатилган муддатнинг ўртасидан бошлаб экишни об-ҳаво шароитига қараб давом эттириш зарур. ҚҚССЖнинг жанубий районлари ва Хоразм вилоятида чигит экиш асосан 10—25 апрелгача тугалланиши мақсадга мувофиқ.**

Уруғ аниқ миқдорда, пунктир ва серуялаб экилади. Пунктир ва серуя усулида гектарига аниқ миқдорда 25—30 килограмм туксиз чигит сарфланади.

Тукли чигит сарфи эса гектарига 60—70 килограммни ташкил этади. Ниҳолларни соғлом ва бир текис ундириб олишда юқоридаги тадбирий чоралар билан бир қаторда чигитни касалликларга қарши дорилаб экиш ҳам муҳим аҳамиятга эга.

Экиладиган чигитлар албатта тигам, бранакот ёки формалин билан дориланган бўлиши шарт. Марказлашган ҳолда тигам ёки бранакот билан дориланган чигитлар етишмаган жойларда ва ғўзанинг гоммоз касаллиги тарқалган зоналарда уруғни хўжаликларнинг ўзида формалин билан дорилаб экиш тавсия этилади. Бунинг учун бир литр 40 фоизли формалинни 90 литр сувда эритиб, сиғими 200—250 литр бўлган ёғоч идишларга ёки иккала томони цементланган лотокларга солинади. Кейин чигит унда 10 минут зарарсизлантирилгач, формалин бошқа идишларга олинади ва уруғлар брезент ёки полиэтилен билан ёпилиб, 3 соат димланади. Димлаш бундан ошиқ давом эттирилмаслиги керак. Акс ҳолда уруғнинг унувчанлигига салбий таъсир этади. Дориланган куниёқ экишнинг иложи бўлмаса, чигит брезент устига 4—5 сантиметр қалинликда ёйиб қўйилади ва намлиги нормал ҳолга келгунича қуритилади. Қуритиладиган жой (салқин, соя) бўлиши керак. Бу ишларни амалга ошириш чоғида, албатта, меҳнат муҳофазаси ва техника хавфсизлигига риоя қилиш зарур.

Маълумки, тигам доривориниг гоммоз касаллиги учун таъсири кам. Шу боисдан бу препарат билан дориланган чигит экилган майдонларда касаллик пайдо бўлса, уларга қарши тавсия этилган агротехника тадбирий чораларини қўллаш лозим.

Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги вазирлиги мутахассислари ва ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими олимлари томонидан тайёрланди.

МУТАНОСИБЛИК

• Муаммо ва унинг ечимлари

Инсон тафаккурида ер қимирлаш ҳодисаси, зилзила асосан тўсатдан юз беради деган тушунча мавжуд. Лекин зилзила ҳодисаси ва унинг содир бўлиши, у рўй берган минтақаларни ташкил этган ер қобиғи қатлами, тоғ жинсларининг қалинлиги, жойлашиши, ёши, кўтарилиши ва чўкиш жараёнларининг ўзаро боғлиқлиги замирида узоқ вақтлар (ўн, юз, минг йиллар мобайнида) тайёрланади, вужудга келади. Ана шу тайёрланиш, вужудга келиш сабабларига кўра ер қимирлаш — тектоник ҳаракатлар ҳамда вулқонлар отилиши ва замин қаъридаги жинсларнинг ўпирилиши жараёнида юз беради. Ўрта Осиёда вужудга келадиган деярли ҳамма ер қимирлаш ҳодисаси асосан тектоник ҳаракатлар билан, яъни тоғ ўлкаларининг кўтарилиши, тоғолди, тоғоралиғи ҳудудларининг чўкиши, кўтарилиши, чўкиш жараёнларини мутаносиб ҳолда юз бермаслиги оқибатида, тоғ ва тоғолди ҳудудларининг учрашиши чегарасида пайдо бўладиган синиш, ёрилиш жараёнлари уларнинг ҳаракати замирида вужудга келади. Бу хусусда Тошкент, Товоқсой, Назарбек, Поп, Андижон, Ленинобод ва бошқа жойларда рўй берган шунга ўхшаш қатор табиий офатларни санаб ўтиш мумкин.

Ҳозирги вақтда статистик маълумотларга кўра, зилзилани қаерда, қандай кучда (ёки баллда) содир бўлишини кўрсатадиган карталар мамлакатимизнинг сейсмик ҳудудлари учун тузиб чиқилган. Унинг қачон, қайси соатда содир бўлиши масаласи эса олиб борилаётган илмий ишларга қарамасдан жаҳонда жумбоқ бўлиб келмоқда. Бу борада жумҳуриятимиз олимлари, Ўзбекистон ССЖ Фанлар академияси академиги марҳум Ғ. О. Мавлонов раҳбарлигида бир гуруҳ олимларнинг зилзилани олдиндан аниқлашни фақат комплекс услублар асосида ҳал қилиш мумкинлиги ҳақидаги илмий ишлари катта аҳамият касб этади. Бу борадаги ишларни Иттифоқ миқёсида илк маротаба Ўзбекистон олимларининг ташаббуси билан ташкил этилган Сейсмология билимгоҳи бошлаб берди.

Олимлар ер қимирлаш марказий зоналарини жумҳурият ҳудуди бўйлаб тарқалиш қонуниятларини ўрганиш асосида бир қатор ижобий ишларни бажардики, бу ҳақда ҳозирги кунда бутун дунёга маълум.

Маълумки, жумҳуриятимизнинг 70—75 фоиздан ортиқ ҳудуди бўшоқ лёсс ва лёссимон (халқимиз тилида соз ва созсимон тупроқ), гил тупроқ, гил тош, шағал тошлардан, қум, қумтупроқ жинсларидан ташкил топган. Ана шу жинслар барча иморат ва иншоотларнинг замини ҳисобланади. Бу жинслар ичида соз тупроқ қуруқ ҳолатда иморат ва иншоотлар учун яхши замин ҳисобланади. Аммо сув таъсирида намланиш ва табиий намлик даражасининг ошиши оқибатида ўзининг хосса ва хусусиятларини бутунлай ўзгартириб юбориб, чўкиши, сурилиш жараёнига учраб ер сатҳида нотекисликларни пайдо қилади. Лёсс ва лёссимон жинслари тарқалган жойларда ер ости суви сатҳининг кўтарилишига йўл қўймаслик, ернинг устки қисми суғориш шохобчаларидан, водопровод, канализация қувурларидан сувни лёсс жинслари қатламларига сизиб киришини чеклаш керак. Жинсларнинг сувга тўйиниш даражасини 0,4—0,5 дан оширмасликка ҳаракат қилиш керак. Бу тупроқ қатламининг сувни ўзидан ўтказиш қобилияти жиҳатидан нисбатан пастдир. Тошкент, Самарқанд, Чирчиқ, Қарши, Пискент, Янгийўл шаҳарлари ва улар оралиғида аҳоли истиқомат қиладиган посёлкалар ҳудди ана шундай қатламда «қадимий тупроқ» қатламлари мавжуд бўлган лёсс ва лёссимон жинслар устида жойлашган. Бу шаҳарлар замини бўлган лёсс ва лёссимон жинсларни иложи борича табиий, яъни дастлабки ҳосса ва хусусиятларини сақлашга ҳаракат қилишимиз, бу жинс қатламларини сув билан (ер ости ва усти) тўйинтириб юбормаслигимиз, мавжуд илмий-амалий кўрсатма ва қўлланмаларга қаттиқ риоя қилмоғимиз лозим. Лекин табиатнинг бундай инжиқликларини ҳар доим ҳам ёдда тутмаяпмиз. Масалан, Тошкент шаҳрида 100 ва 1000 йиллар давомида «табиий дренажлар» — яъни зовурлар, ариқлар (Бўржар, Анҳор, Калкауз ва бошқа) мавжуд бўлган.

Бу табиий зовурлар сизот сувларни ўзига қабул қилиш ҳисобига ер ости сувини лёсс жинслари қатламлари бўйлаб кўтарилишидан сақлаб келган, унинг сатҳини бир меъёрда ушлаб турган... Ҳозирги кунда эса уларнинг кўпчилиги бутунлай йўқ қилиб юборилди, қолганлари эса бармоқ билан санарли даражада. Агар илгари уларнинг ўзанлари (сув оқиш йўллари) тоза ҳолда бўлиб зовурлик вазифасини бажарган бўлса, ҳозирги кунда эса ҳар хил чиқинди, ташландиқлар билан тўлган. Сув иншоотлари қурилиши натижасида мавжуд булоқлар эса кўмиб юборилган. Бунинг оқибатида шаҳримизнинг баъзи бир ерларида ер ости сувлари кўтарилиб қолган. 1966 йилги Тошкент зилзиласида анҳор бўйи зоналаридаги иморатларнинг энг кўп талофат кўрганининг сабабларидан бири ҳам шу ҳисобланади.

Энг аввало, табиатда мавжуд мутаносибликни ўзгартирмаслигимиз, агар ўзгартириш лозим бўлган тақдирда ҳам сейсмик ҳолатини ҳисобга олган ҳолда иш юритишимиз керак. Мавжуд табиий зовурларни тоза сақлашимиз, булоқларни, сизот сув кўзларини очиқ ҳолатда ҳар хил чиқиндилар билан бекилиб кетишига чек қўйиш даркор.

Иморат ва иншоотларнинг мустаҳкам қурилиши масаласи ва замин жинсларининг тўғри танлаш масаласи ҳам жуда муҳимдир. Зилзила кучига бардош берадиган иморат ва иншоот қурсак, унинг заминини тўғри танласак, тўғри баҳоласак, керакли ҳамма тадбир ва чораларни аниқ методик қўлланмаларда кўрсатилганидек қилиб бажарсак, кучли зилзила шароитида ҳам улар талофат кўрмайди. Масъулиятни ҳис этмай, сон кетидан қувиб қурилган иншоот, иморатлар эса зилзила кучига бардош беролмайди. Баъзан бутунлай бузилиб вайрон бўлади, қанча-қанча кишиларнинг ҳалокатига, умрбод мажруҳ бўлиб қолишига, кўпдан-кўп ташвишларга сабабчи бўлади.

Газли шаҳрида 1976 йили рўй берган зилзиладан кейин қурилиб битказилган иморатларнинг 1980 йилги қайта зилзилага бардош беролмай вайрон бўлганлиги, 1989 йилги Арманистонда ер қимирлашида янги қурилган (1960 йиллардан кейин) иморат ва иншоотларнинг бутунлай бузилиб кетганлиги худди шундай оқибатлар ҳисобланади. 1980 йилги Газли зилзиласи натижасида бузилган иморатларни синчиклаб ўрганиш шуни кўрсатдики, баъзи иморатлар девори ғиштлари орасидаги уларни жипслаштириб турадиган қум-цемент қоришма ниҳоятда сифатсиз, қум билан цемент нисбати талабга жавоб беролмайдиган даражада бўлган, ҳатто сейсмик мустаҳкамликни таъминлаши зарур бўлган арматуралар бир-бирлари билан мустаҳкам туташтирилмаган.

Иморат ва иншоотлар замини масаласига келсак, бу борада жумҳуриятимизда кенг кўламда Ўзбекистон давлат муҳандис-техник қидирув олийгоҳи, Тошкент Давлат муҳандис-техник қидирув олийгоҳи, Ўзбекистон Фанлар академияси Механика ва зилзила бардош иншоотлар, Сейсмология олийгоҳлари томонидан олиб борилаётган илмий, илмий-тажриба ишлари яхши натижалар бермоқда. Лекин Тошкент метроси қурилиши масаласи жиддий, ҳар томонлама ўйлаб ҳал қилинмоғи зарур. Бизнинг фикримизча, унинг бўлажак шохобчаларини шаҳримизнинг лёсс жинслари остида 40—80 метр чуқурликда ётган «тош лёсс» (халқимиз уни «шўх» деб юритади) қатлами устидан ўтказилиши айни муддао бўлар эди. Чунки бу жинс сейсмик жиҳатдан энг мустаҳкам жинс ҳисобланиб, зилзила жараёнида унда ўзгаришлар юз бермайди. Ер қимирлаш кучи 0,5—1,0 ҳатто 1,5 баллга камайиши мумкин.

Бундан ташқари метрони ҳозиргидек ер сатҳига яқин қурилиши қурилиш жараёнида вақтинча иқтисодий самара бергандек кўринсада, унга илмий-нуқтаи назардан қарасак аслида самарасиздир. Бу тўғрида академик Ғани Мавлонов жумҳурият Компартияси Марказий Қўмитасига метро лойиҳалаштирилаётганда ҳам, уни қурилиши вақтида ҳам ўзининг фикр-мулоҳазаларини илмий равишда асослаб маърӯза хати юборган эди. Минг афсуски, бу масала на раҳбарият, на метро қурилишини лойиҳалаштириш ташкилотлари томонидан эътиборга олинмади. Жаҳон миқёсида қурилаётган ва мавжуд ҳамма метро йўллари асосан ер сатҳидан 50—80 метр чуқур, ҳатто 100—150 метр чуқурликдан ўтказилаётгани ҳаммага маълум.

Ер сатҳига яқин (10—15 метр чуқурликда) ўтказилган метродан фойдаланиш жараёнида кўп жойларда ер ости суви насос орқали ер юзига доимий равишда чиқариб турилади.

Афсуски, бу сувларнинг қайта ер остига сизиб ўтиши натижасида метро трассалари шаҳар ҳудудини бир қанча участка ва бўлакларга бўлиб ташлаб (келажакда бу бўлаклар янада ривожланиб кўпаяверади) ер ости сизот сувлари сатҳининг қайта кўтарилишига олиб келади. Бу эса ўз навбатида иморат ва иншоотларимизнинг замини бўлмиш соғ-тупроқни муҳандислик хусусиятини ўзгартиради ва қурилиш нуқтаи назаридан ёмонлаштиради. Пировардида зилзила рўй берганда унинг кучини 1—2 баллга кучайтиради.

Ҳозирги вақтда сейсмик зоналарда якка тартибда шахсий иморатлар қуриш долзарб масала бўлиб қолди. Жумҳуриятимиз аҳолисининг 60 фоизи шахсий уйларда яшайдилар. Хўш, ана шу шахсий уйлар зилзилага бардош бера оладими? Якка типдаги қурилган шахсий уйлар ҳар хил меъморчилик кўринишида, турли қурилиш материалларидан ёки уларнинг омухталаридан қурилган, қурилмоқда. Иморатнинг девор қисми ғишт девор, пахса девор, гувала девор, синч девордан тикланиб, уларни жипслаштириш учун сомонсиз лой, сомонли лой, қум-цемент қоришмаси ишлатилади.

Ўрта Осиё минтақаларида юз берган ўнлаб кучли ер қимирлашлардан (Тошкент — 8 балл, Газли — 9-10 балл, Исфара — Боткент 8 балл, Товоқсой — 9 балл, Поп — 8 балл, Конибодом — 8 балл ва ҳоказо) кейин олиб борилган макросейсмик текширишлари, кузатиш натижалари шуни кўрсатмоқдаки, энг кўп талофатга сомонсиз лой билан қурилган уйлар (Тожикистон — Ленинобод зилзиласи), сомонсиз лой билан кўтарилган ғишт уйлар, пойдевори юпқа (50 сантиметрдан кам) пахса иморатлар учраган. Якка синч, синч оралиғи сомонсиз лой, ғишт, сомонсиз гувала билан урилган иморатлар ўртача бузилишга учраган. Қўш синч, қўш қалама, бурғу билан ишланган, оралиғи сомонли лой, сомонли гувала билан урилган пойдевори цемент-бетондан, шағалтош, харсангтош аралашмаларидан иборат бўлган иморатлар яхши сақланган. Бундан хулоса шуки, зилзила содир бўладиган жойларда якка типда қуриладиган шахсий иморатлар, у бир қават ёки икки қават бўладими (лекин уч қават эмас) қўш синч, қўш сарров, қалама ва синчлар бурғуланиб жойлаштирилган бўлиши, қаламалар оралиғи сомонли гувала, сомонли лой билан урилган, қумсувоқдан олдин сомонли сувоқ қилинган бўлиши керак.

Шарқ меъморчилиги қадимдан жаҳонга машҳур. Меъморчилик маданиятимизда асрлар давомида бой анъаналар тўпланган. Ҳозирги кунда бошқа соҳаларда бўлгани каби меъморчилик санъатининг аждодларимиз қўллаган меросини тиклашимиз, амалиётда қўллашимиз керак.

С. ҚОСИМОВ,
Беруний номидаги давлат мукофоти лауреати, геология-минералогия фанлари доктори, профессор.
Қ. АБДУЛЛАБЕКОВ,
физика-математика фанлари доктори.
М. ШЕРМАТОВ,
геология-минералогия фанлари номзоди.

Ахборот

ҲУНАРМАНДЛАРГА ИШ ЎРНИ

Наманган вилоятидаги маҳаллий саноат ишлаб чиқариш бошқармасининг Норин районидаги участкаси ишга туширилиши билан ҳудуддаги қишлоқларда яшовчи 120 дан ортиқ ҳунарманд иш билан таъминланди.

Улар орасида чеварлар, дурадгор ва косиблар, шунингдек, иссиқ устки кийим усталари бор.

Ленинобод, Тўда қишлоқларида тикувчилик, Марғизор қишлоғида жемпер тўқиш цехлари маҳсулот бера бошлади. Карл Маркс номли жамоа хўжалигида эса атлас тўқиш цехи яқинда ишга туширилади. Ўтган қисқа давр мобайнида биргина тикувчилик цехларидан 269 минг сўмлик маҳсулот олинди, 24 минг сўмлик буюртма ишлари бажарилди.

Участканинг бу йилги режалари янада улкан. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулот ва хизмат кўрсатиш турларини 40 хилдан ошириб, 500 минг сўмликдан зиёд халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш ва 200 минг сўмлика яқин пуллик хизмат кўрсатишдир. Ишловчилар сони ҳам 250 нафардан ортади. Шу мақсадда ишлаб чиқариш цехларини кенгайтириш тадбирлари амалга оширилаётир.

ЯНГИ ШИФОХОНА

Ҳаққулобод шаҳри марказида янги қурилиб фойдаланишга топширилган поликлиника беморларга хизмат кўрсата бошлади.

Бир иш сменасида 300 беморга 24 турда тиббий хизмат кўрсата оладиган бу шифохона бўлимлари мамлакатимиз ҳамда Чехословакия, Германия, Японія, Венгрияда ишлаб чиқарилган янги замонавий медицина воситалари билан жиҳозланди.

Бу ерда юзга яқин юқори малакали ва ўрта медицина ходимлари беморларга хизмат кўрсатмоқда.

Р. ИБРОҲИМОВ,
СССР журналистлар уюшмаси аъзоси.

РЕЖА АСОСИДА

Нарпай районининг узоқ Ворисон қишлоғида маиший хизмат кўрсатиш корхонаси очилди.

Энди қишлоқ аҳли шу ернинг ўзида рўзғор техникасини ремонт қилдириши мумкин. Мазкур корхона таркибига якка тартибда кийим тикиш устахонаси, кир ювиш цехи, сартарошхона киради. Шу ернинг ўзида хўжалик моллари дўкони ҳам жойлашди. Унда ҳозирги пайтда молларнинг турлари ниҳоятда камайиб кетганлигига қарамай, хонадон учун зарур бўлган барча ашёларни харид қилиш мумкин.

Ушбу корхона район ижтимоий-иқтисодий ривожланиш режасига мувофиқ қурилди.

(ЎзТАГ мухбири).

НЕГА ПИНАК БУЗИШМАЙДИ

• Луқма

Кўргазмали тарғибот мафкуравий ишнинг муҳим бўғини, ҳар хил шиор ва чақириқлар ўз йўли билан, лекин деворий газета ва «Ҳурмат тахталари» мусобақа ойналари оммавий-сиёсий ишларда катта тарбиявий-ташкилий аҳамиятга эга. Партия ташкилотлари узоқ йиллар давомида бу воситалардан кенг фойдаланиб келмоқдалар.

Афсуски, янги шароитда партия интизомини мустаҳкамлаш, меҳнаткашлар ва аҳоли орасида ташкилотчилик, сиёсий ишларни янгилаш учун партия комитетларининг масъулияти ошган бир пайтда жойларда кўргазмали тарғибот воситаларидан фойдаланиш унутиб қўйиляпти.

Қарши ва Шаҳрисабз шаҳар саноат корхоналари, қурилиш ташкилотларининг кўпчилигида «Ҳурмат тахталари» бўм-бўш. Деворий рўзномалар фақат муҳим саналарга атаб чиқарилаётир. Қарши шаҳар партия қўмитаси рўпарасидаги рўзномалар тахтасида янги рўзномаларни қўйиш бутунлай унутилди.

Бундай аҳволни Қарши районида ҳам кўриш мумкин. Район партия комитетининг шундоққина ёнида Иттифоқ, жумҳурият ва вилоят рўзномалари илиб қўйиладиган тахталар кўп вақтдан бери бўм-бўш. Буни ҳар куни ишга келиб кетаётган райком ходимлари ҳам кўрадилар, аммо пинакларини бузмайдилар. Кўргазмали тарғибот ишлари Усмон Юсупов, Ульянов, Қамаши ва Чироқчи районларидаги бир қатор бошланғич партия ташкилотлари учун ҳам шу тахлитда бегона бўлиб қолди.

Яқинда Усмон Юсупов районидаги «Тошкент» давлат хўжалигида бўлдик. Идора деворида шинамгина «Ҳурмат тахтаси» осиғлиқ. Аммо у қуп-қуруқ. Нега? Хўжаликда илғорлар йўқми? Бор албатта. Лекин партия қўмитаси котиби Мурод Бойқобилов кўпроқ хўжалик ишлари билан ўралашиб қолиб, мафкуравий ишларга «қўли тегмаётган» эмиш. «Халқ назорати», «Комсомол прожектори», «Ишчилар овози» деворий рўзномалар ҳам чиқмаётганига котибнинг бехафсалалиги сабаб бўляпти.

Қамаши районидаги «Коммунизм йўли» жамоа хўжалиги бошқарув идораси олдида қатор кўргазмали тахталар бор. Уларга чиройли қилиб «Доска почета», «Слава труду» деб ёзиб қўйилган. Ўзбек тили қонуний тарзда давлат тилига айлантирилганига икки йил бўлаётганига қарамай бу хўжаликда аралаш сўзлар ҳанузгача ўзгартирилмаганлиги кишини таажжублантиради. Бунинг устига ана шу кўргазмали тахталарда ҳеч вақо йўқ. Гўё улар савлат учун қўйилгандек.

Кундалик ҳаётдан маълум: мафкура ишига расмиятчилик бутунлай бегона. Унга шу хилда ёндошган ютқазади. Оммавий-сиёсий ишларни жонли ва амалий жиҳатдан аниқ ташкил қилмоқ лозим.

М. КАРОМОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ШОИР ЮРТИДА УЧРАШУВЛАР

Ерлари Самарқанд вилояти билан туташиб кетган Умакай қишлоғи сойликлари эрта тонгданоқ байрам тусини олди. Бу ерга элнинг иқтидорли шоири Абдулла Орипов ва Тошкентдан келган бошқа меҳмонлар ташриф буюришди. Ўзбекистон ССР халқ шоири, Ҳамза номидаги жумҳурият Давлат мукофотининг лауреати А. Ориповнинг Қашқадарё вилоятида ҳамюртлари билан учрашуви катта шеърият байрамига айланди. Бу — минглаб қашқадарёликларнинг шеъриятга ихлосмандликлари, шоирга эзгу тилаклари ва муҳаббатлари рамзи эди.

Кечқурун Муллатўйчи Тошмуҳамедов номли вилоят музикали драма театри ижодкор мухлислари билан гавжум бўлди. Вилоят партия қўмитаси биринчи котиби, вилоят Кенгаши раиси А. Отажонов шоирни муборак эллик ёши билан қутлаб, Қарши шаҳрида унинг уй-музейини қуришга қарор қилинганлигини маълум қилди.

Шундан сўнг, олимлардан: О. Шарофиддинов, Б. Қосимов, П. Равшанов, И. Ғафуров, шоирлардан: Ж. Жабборов, Н. Нарзуллаев, Х. Отамуродов, М. Юсуф ва бошқалар шоирни ўз юртида муборакбод этдилар. Вилоят санъаткорлари шоир қаламига мансуб қўшиқларни ижро этиб, томошабинларни хушнуд этдилар. Вилоятдаги учрашувлар Абдуллахонлик кунлари деб эълон қилинди.

● *«Суверен республикаларнинг Иттифоқи тўғрисида шартнома» лойиҳаси муҳокамада*

РЕСПУБЛИКА МУСТАҚИЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАЙДИМИ?

ССР Иттифоқини сақлаб қолиш тўғрисидаги СССР референдумида совет фуқароларининг янгиланган Иттифоқни шакллантириш зарурати ҳақидаги фикрлари аниқлаб олинди. Энди Иттифоқ шартномасини ишлаб чиқиш ва уни қабул қилиш муҳим ижтимоий-сиёсий аҳамиятга эгадир. Шу муносабат билан айниқса олимларнинг фикрлари қизиқиш уйғотади. Яқинда Фалсафа ва ҳуқуқ илмгоҳида «Суверен республикаларнинг Иттифоқи тўғрисидаги шартнома» янги лойиҳасини муҳокама қилишга бағишланган давра суҳбати бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Фалсафа ва ҳуқуқ илмгоҳининг директори, ҳуқуқшунослик фанлари доктори Акмал САИДОВ, шу институт бўлимининг мудири ЎзФА мухбир аъзоси, фалсафа фанлари доктори, профессор Абдулҳай ВАЛИЕВ, Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси Миллий сиёсат бўлими мудири Соғиндиқ НИЕТУЛЛАЕВ, шу бўлим маслаҳатчиси, фалсафа фанлари доктори Гулсара ШЕРМАТОВА, Фалсафа ва ҳуқуқ институти бўлимининг мудири, ҳуқуқшунослик фанлари доктори профессор Мириной ФАЙЗИЕВ, сектор мудири, ҳуқуқшунослик фанлари доктори Умаргули ЧОРИЕВ, етакчи илмий ходим, ҳуқуқшунослик фанлари номзоди Қабир КОМИЛОВ, етакчи илмий ходим, ҳуқуқшунослик фанлари доктори Ғулом АҲМЕДОВ, катта илмий ходим, фалсафа фанлари доктори Бахтиёр КАРИМОВ, сектор мудири, ҳуқуқшунослик фанлари номзоди Фарида БАҚОЕВА ва ТошДД ҳуқуқшунослик факультети аспиранти Лола ҚАРИМОВА иштирок этдилар.

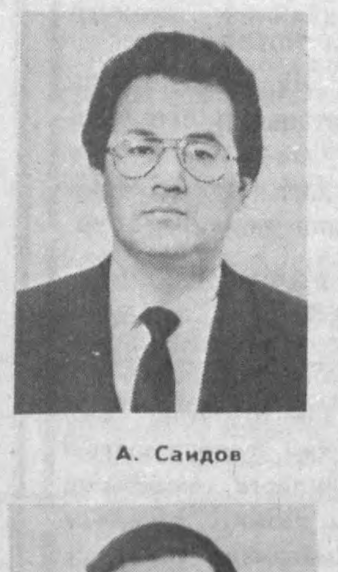

А. Саидов

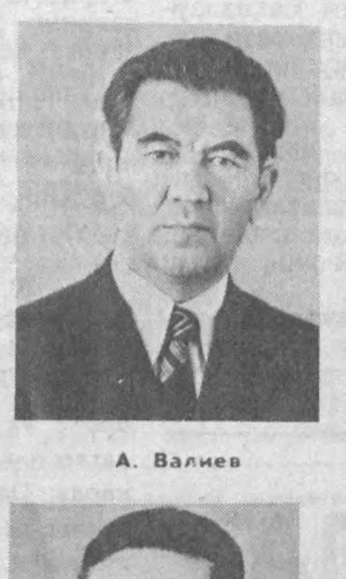

А. Валиев

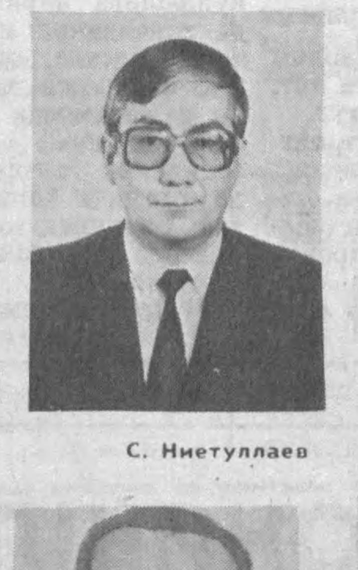

С. Ниетуллаев

Г. Шерматова

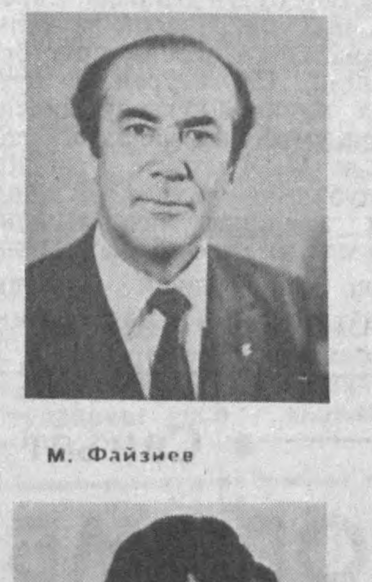

М. Файзиев

У. Чориёров

К. Комилов

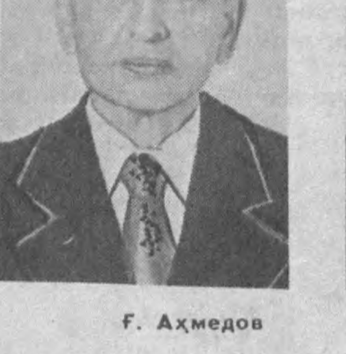

Ғ. Аҳмедов

Б. Каримов

Ф. Бақоева

Л. Каримова

Давра суҳбатини **Акмал Холматович САИДОВ** бошлаб берди: — 1922 йил Иттифоқ шартномасини қайта кўриб чиқиш масаласи биринчи марта 1989 йил ўрталарида кўтарилган эди. Бироқ бу иш Иттифоқ раҳбарияти томонидан орқага суриб юборилди. Бу янги Иттифоқ шартномаси ҳаракатида дастлабки босқич бўлди. Иккинчи босқич 1990 йил ўрталаридан бошланди. Бу гал зудлик билан лойиҳалар тайёрлашга Марказ ташаббуси билан киришилди. Афсуски, бу пайтга келиб янги шартномани нафақат имзолашдан воз кечган, балки Иттифоқдан чиқиш ҳақида эълон қилган бир қанча республикаларни йўқотдик.

Янги Иттифоққа эришиш ҳаракатида иккита асосий оқимни кузатиш мумкин. Биринчиси, бу СССР миллий давлат қурилишини конституциявий мустаҳкамлаш билан реал ҳаёт ўртасидаги тафовут кенгайиб бориши. 1977 йил Конституциясига кўра СССРда 53 та турли миллий давлат тузилмалари (15 та иттифоқдош, 20 та мухтор республика, 10 та мухтор округ, 8 та мухтор вилоят) бор эди, бугунга келиб, яна қанча, қандай миллий тузилмалари борлигини ҳеч ким билмайди. Мустақиллик ҳаракатига қарийб барча миллий давлат тузилмалари қўшилган. Россиядаги ҳамма мухтор жумҳуриятлар ўз мақомларини Иттифоқдош республика даражасига кўтариш ҳақида эълон қилдилар. Миллий давлат қурилишининг конституция схемаси синди. Миллий давлатчилик бўйича сталинча назария барбод бўлди.

Иттифоқ шартномасига интилишдаги иккинчи оқим — бу жумҳуриятлараро бевосита алоқаларнинг ривожланишидир. 1990 йилдан бошлаб республикалар ўртасида ҳам икки томонлама, ҳам кўптомонлама битимлар тузила бошланди. Чамаси, худди шу нарса янги Иттифоқ сари қўйилган реал қадамлардир.

А. ВАЛИЕВ: — Суверен республикаларнинг Иттифоқи тўғрисидаги шартноманинг янги вариантини ўқиб, унинг муаллифлари анча зарур қўшимчалар, аниқликлар киритишганини кўриш мумкин. Бироқ шартноманинг мана шу матнида ҳам Иттифоқ — яъни марказнинг ҳуқуқлари ва ваколатлари тўғрисида республикаларнинг ҳуқуқларидан кўпроқ қайғурилганини сезиш қийин эмас. Амалда лойиҳа матнининг анчагина қисми (5-модда) Иттифоқ ваколатларини санашга бағишланган. Айни пайтда атиги икки абзац республикаларнинг Иттифоқ ваколатларини амалга оширишдаги иштирокига бағишланган. Иттифоқдош республикаларнинг ваколатлари қаерда қолди, уларнинг ҳуқуқлари қандай?

Назаримизда, лойиҳа муаллифлари республикаларнинг ваколатлари тушунчасига Иттифоқ ваколатларидан қолган ҳамма нарсани киритишган кўринади. Мулкчиликка бағишланган 7-модда қоидалари жиддий эътирозларга сазовор. Бу модда республикаларнинг ҳуқуқсизлигини яна тағин маҳкамлаб қўяди. Корхоналарнинг асосий кўпчилиги бевосита Иттифоққа бўйсунади. Саноат потенциалининг 30—35 фоизидан 90 фоизгача қисми ҳарбий саноат мажмуига кирувчи корхоналарга тўғри келади. Мамлакатимизда кўплаб ўн йиллар давомида асосий эътибор ва воситалар ҳарбий саноат мажмуига қаратилганлиги ҳозирда мамлакатни тангликка, бош-бошдоқликка ва очликка олиб келди-ку. Агар шу модда кучга кирадиган бўлса, республикалар бундан буён ҳам ҳуқуқсизлигича қолаверади, шу корхоналарнинг фаолиятига аралаша олмайди, корхоналардан республикаларга ҳеч қандай манфаат бўлмайди. Бу объектларга марказ қатори республикалар ҳам раҳбарлик қилишлари зарур деб ўйлаймиз.

СССР Президенти тўғрисидаги 13-модда ҳам аниқлик талаб қилади. Давлат бошлиғи сифатида Президент қўлига олий ижро ва бошқарув ҳокимиятини бериб қўйиш чекланмаган диктатурага олиб борувчи йўлдир. Айни пайтда президент КПСС Марказий Комитети Бош секретари ва Бош қўмондон лавозимларини ҳам эгаллайди.

У. ЧОРИЕРОВ: — Менинг тасаввуримда, муҳокама қилинаётган лойиҳа бир қатор камчиликларга эга. Бу камчиликларни бартараф этиш зарур. Республикалар (собиқ мухториятлар ҳам) Иттифоққа бевосита, ўртада ҳеч қандай бошқа поғоналарсиз аъзо бўлишлари лозим. Лойиҳанинг муҳим камчиликларидан бири шуки, жуда катта масалалар доирасини бешинчи моддага кўра Иттифоққа бериш кўзда тутилган. Бу амалда федератив давлатимизнинг ҳозирги унитар табиатини ўзгартирмайди. Хусусан Иттифоққа Иттифоқ ваколатлари доирасида ташқи иқтисодий алоқаларни амалга ошириш ваколатини бериш кўзда тутилган. Бу доиранинг чегаралари қаерда? Нега улар шартнома лойиҳасида аниқ равшан ифода этилмаган? Яна бир гап. Иттифоққа республикалар билан келишиб туриб ёки фаолиятни мувофиқлаштириш асосида жуда кўп ваколатлар қолдирилмоқдаки, бу ҳам марказнинг Иттифоқ субъектлари устидан ҳукмронлигини тан олишни билдиради.

Лойиҳада СССР Олий Кенгашининг тузилиш принциплари баён қилинган. Назаримда, унинг таркибида ҳеч қандай палаталарнинг бўлиши шарт эмас. Олий Кенгаш халқ томонидан сайланадиган республикалар (ўн нафардан), мухтор вилоятлар (икки нафардан) ва мухтор округлар (бир нафардан) вакилларини бирлаштириши лозим. Федерация кенгашининг ҳуқуқий мақомини кўтариш ва уни шартномада Олий Кенгаш мақомидан кейин мустаҳкамлаб қўйиш зарур. СССР Президенти масаласига келсак у ёки давлат бошлиғи, ёки ҳукумат бошлиғи бўлиши зарур. Бир кишининг қўлига чекланмаган ҳокимият бериб қўйилиши кўнгилсиз оқибатларга олиб келиши ҳам мумкин. Лойиҳадан вице-президент тўғрисидаги қоидани чиқариб ташлаш зарур деб ўйлайман. Чунки у давлатда иккинчи даражали шахс ҳисобланади.

С. НИЕТУЛЛАЕВ: — Мен иттифоқдош ва собиқ мухтор жумҳуриятларнинг тенг ҳуқуқлилиги қандай амалга оширилиши хусусида гапирмоқчиман. Шуни таъкидлаш зарурки, Шартнома лойиҳасининг янги варианти собиқ мухтор республикаларнинг халқларида мамлакат Олий Кенгашидан қониқиш туйғуларини уйғотади. Дарҳақиқат, лойиҳада республикаларни иттифоқдош ва мухториятларга ажратиш ҳақида гап йўқ. Шунинг учун Иттифоқ шартномасини имзолаш борасида собиқ мухтор жумҳуриятлар масаласи атрофида баҳс кетаётибди. Собиқ мухториятлар давлат мустақиллиги тўғрисида баёнотлар эълон қилишгандан сўнг Иттифоқ ҳокимияти тузилмаларида иштирок этишга ҳақли равишда ҳаракат қилмоқдалар. Масалан, Татаристон Иттифоқ доирасида ўзининг тўла мустақиллиги ҳақида эълон қилди.

Умуман биргина шу масала юзасидан турлича, кўпинча бир-бирига зид фикрлар баён этилмоқда. Шунинг учун Иттифоқ шартномасини имзолаш тартиби лойиҳада аниқ-равшан баён этилиши керак. Шунингдек бу масала собиқ мухториятлар кирадиган иттифоқдош жумҳуриятларнинг парламентларида муҳокама қилиниши, муаммони тартибга солувчи ҳуқуқий ҳужжат қабул қилиниши зарур. Иттифоқ шартномасини имзолашда собиқ мухториятларнинг иштироки механизмини ҳам ишлаб чиқиш зарур.

М. ФАЙЗИЕВ: — 1-модданинг биринчи банди «санаб ўтилган барча масалалар референдум йўли билан ҳал этилади» деб тўлдирилиши лозим. Иккинчи модда қуйидаги таҳрирда берилса мақсадга мувофиқ бўлади: «Иттифоққа кирувчи республикаларнинг фуқаролари Конституцияда, Иттифоқнинг қонунлари ва халқаро шартномаларда мустаҳкамлаб қўйилган тенг ҳуқуқларга, эркинликларга ва мажбуриятларга эгадирлар».

Шартнома лойиҳасини янги модда билан тўлдиришни таклиф қилардим. Бу моддани 5^1 рақами билан белгиласа бўлади. Бу моддада иттифоқдош республикаларнинг мустақил давлатлар сифатидаги дахлсиз имкониятларини акс эттириш лозим.

Бешинчи моддадаги ССР Иттифоқи олтин запаси, олмос ва валюта жамғармаларидан фойдаланиш ваколати ССР Иттифоқига берилган моддага «улардан фойдаланиш тартибини республикалар белгилайдилар» деб қўшиб қўйиш керак. 7-моддадаги тегишли қоиданинг янгича таҳририни тавсия қиламан: «Республикалар Иттифоқнинг шартнома тузиш вақтигача яратилган олтин, олмос ва валюта жамғармаларида ўз улуши бўлиши ҳуқуқига эгадирлар ва шу жамғармалардан фойдаланишда қатнашадилар».

Еттинчи моддани яна қуйидаги жумлалар билан тўлдириш мақсадга мувофиқ: Республикалар Иттифоқ қарамоғидаги объектларни жойлаштиришга мажбур қилинишига йўл қўйилмайди. Баҳсли масалалар фақат келиштирувчи жараёнлар йўли билангина ҳал қилинади». 9-модда конституция референдумлар ўтказиш йўли билан қабул қилиниши ҳақидаги қоида билан тўлдирилиши керак. 10-модда республикалар ўз конституцияларига зид келадиган ва Иттифоқ ваколатлари доирасидан четга чиқадиган Иттифоқ қонунларини бекор қилиш ҳуқуқига эгалиги қўшиб қўйилиши керак. 13-моддада Иттифоқ Президенти нафақат Иттифоқ шартномаси, Конституция ва қонунларга риоя қилинишини, балки фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари таъминланишига ҳам кафолат беради, деб кўрсатилиши керак. 17-моддада конституциявий суд умрбод муддатга сайланиши ва Президент қарорларини бекор қилиш ҳуқуқига эга бўлиши белгилаб қўйилиши керак.

К. КОМИЛОВ: — Лойиҳанинг «Асосий қоидалар» бўлими аниқ ёзилмаган. Унда бир қатор сиёсий-ҳуқуқий масалаларга равшан жавоблар йўқ. Бу ерда Иттифоқ ва мустақил суверен республикалар ўртасидаги шартноманинг давлат, хўжалик ва ижтимоий-маданий қурилиш соҳасидаги мақсад ва вазифалари кўрсатилиши, шунингдек, суверен республикаларнинг мустақиллиги нимадан иборат эканлиги аниқ ёзилиши лозим.

«Иттифоқнинг тузилиши» бўлимида ССР Иттифоқининг тенг ҳуқуқли суверен республикалар олдидаги конкрет мажбуриятлари аниқланиши ва шундай ифода билан тўлдирилиши талаб қилинади.

Лойиҳадаги кўпгина моддалар ССР Иттифоқини ташкил қилиш тўғрисида шартнома тузишнинг ленинча принципларига зиддир. Шундан келиб чиқиб, шартномани «Иттифоқдош республикаларнинг суверен ҳуқуқлари тўғрисида»ги махсус бўлим билан тўлдириш керак.

СССРда шартномалар тузиш тарихида лавозимларни, яъни Президент, Вице-президент, Вазирлар Кабинети ва бошқа лавозимларни белгилаш ҳоллари бўлмаган. Давлат қурилишининг шундай муҳим барча масалалари асосий қонун — СССР Конституциясида белгилаб қўйилиши керак. Бинобарин лойиҳадан 13, 14, 15 ва 16-моддаларни чиқариб ташлаш зарур.

Лойиҳанинг 12-моддасида Иттифоқда қонун чиқарувчи ҳокимиятни ССР Иттифоқи Олий Кенгаши амалга оширади, деб кўрсатилса, 13-моддада эса ССР Иттифоқининг Президенти — Олий ижроия-бошқарув ҳокимиятига эга бўлган Иттифоқ давлатининг бошлиғидир, дейилади. Савол туғилади: ССР Иттифоқи Олий Кенгаши Раисининг ҳуқуқий мақоми қандай? Қонунларни ССР Иттифоқи Олий Кенгашининг Раиси эмас, Президент имзолаётганлиги ҳуқуққа тўғри келадими?

9-модда таҳрирга муҳтож. Чунки СССР Конституцияси ва Иттифоқ шартномасининг роли етарли даражада аниқ-равшан ифода қилинмаган.

Б. КАРИМОВ: — ССР Иттифоқи ваколатлари шунчалик кенгки, шундай Иттифоқ шартномаси қабул қилинса, СССР ҳозиргача реал бўлиб келган унитар давлат бўлиб қолаверади. Иттифоқдош жумҳуриятларнинг ваколатлари шу даражада қисиб қўйилганки, бу лойиҳа ҳуқуқий жиҳатдан Сталиннинг республикаларни автономлаштириш назариясини амалга оширишга йўл очиб беради, дейиш мумкин. СССРни ташкил қилиш тўғрисидаги 1922 йилги Шартнома ҳозирги лойиҳага нисбатан Иттифоқ аъзоларига кўпроқ ҳуқуқлар берган эди. Бироқ 1922 йилги Шартнома федерация субъектларини марказлаштиришнинг шундай даражасидан ҳимоя қила олмади. СССР Президенти М. С. Горбачев айтганидек, биз ҳали ҳақиқий федерация шароитларида яшаб кўрмадик. Муҳокама қилинаётган лойиҳа СССРни марказлаштириш учун ва федерациянинг суверен субъектларини автономлаштириш учун анчагина имкониятлар очиб беради.

Лойиҳанинг 7-моддасида Иттифоққа кирувчи республикаларнинг ерга, ер ости бойликларига ва бошқа табиий ресурсларига, шунингдек давлат мол-мулкига бўлган мулк ҳуқуқини амалда чеклашни кўзда тутади. Бу Иттифоқдош жумҳуриятлар суверенитетининг иқтисодий асосларини барбод қилади.

11-моддада Иттифоқ ҳокимият бошқарув идоралари республикаларнинг вакиллиги асосида шаклланиши уқдирилган. Шундай экан, шу вакилликлар ҳам тенглик асосида бўлиши таъминланиши зарур.

20-моддада тилга олинган ССР Иттифоқининг расмий тили рус тили бўлиши В. И. Ленин ва коммунистик ҳаракатнинг тиллар ва миллатлар тенгҳуқуқлилиги тўғрисидаги, ҳеч бир миллат ва тилнинг ҳеч қандай имтиёзига йўл қўймаслик тўғрисидаги ғояларига зиддир. Бу миллий тил муаммоларининг демократик ҳал қилинишига тўғри келмайди. Бу модда иттифоқдош республикалар ва миллий давлат тузилмаларида қабул қилинган тиллар тўғрисидаги ҳамма қонунлар бажарилиши жараёнини бузиб юборади ва тиллар тенг ҳуқуқлилиги масаласи юзасидан миллатлараро зиддиятларнинг янги тўлқинига олиб келади. Республикалараро алоқа тиллари шартнома тузаётган суверен томонлар жаҳон давлатлари ҳамжамиятида қабул қилинганидек, келишган ҳолда белгиланиши лозим. 20-моддани лойиҳадан чиқариб ташлашни таклиф қиламан. ССР Иттифоқидан жумҳуриятнинг чиқиш жараёнини тартибга солувчи иловаларни умумхалқ муҳокамаси учун эълон қилиш мақсадга мувофиқ бўлур эди. Акс ҳолда, ҳар бир халқнинг ўз тақдирини федерациядан давлатнинг ажралиб чиқиши шаклида белгилаши шунчаки шиор бўлиб қолаверади.

Иттифоқ шартномаси аниқ белгиланган муддатга (масалан 10—20 йилга) тузилиши керак. Чунки бизнинг авлодимиз кейинги авлодларга ўз тақдирларини ўзлари ҳал қилишларига халақит бермаслиги керак. Умуман, лойиҳа кўпгина жиддий камчиликларга эга ва улар қатъий равишда қайта кўрилиши лозим.

Ф. БАҚОЕВА: — Лойиҳада Иттифоқ идоралари ихтиёрига берилган ваколатлар қандай амалга оширилиши тартиби ҳақидаги бўлим муҳим ўринни эгаллаши керак. Бу бўлимда Иттифоқ идораларини (республикалар иштирокида) шакллантиришнинг тартибини аниқ белгилаш, уларнинг шакл ва асосий вазифалари аниқлаб берилиши лозим. 11-19-моддалар айни шу нуқтаи назардан, республикаларнинг фаол иштирокида, Иттифоқ идораларининг фаолиятига республикаларнинг таъсир кўрсатиши, улар ишини доимий назорат қилиб бориши нуқтаи назаридан қайта ишланиши керак.

Иттифоқ идоралари ихтиёрига олиб бериб қўйиладиган ваколатларни белгилашда шуни унутмаслик керакки, янгиланган Иттифоқ тузилаётганлигини ҳисобга олсак, бу идоралар барча республикалар номидан иш кўрадилар, республикалар томонидан ташкил қилиниб, улар томонидан назорат қилинади, уларнинг фаолиятида республикаларнинг вакиллари фаол иштирок этадилар. Шундай экан, лойиҳанинг 5-моддасида ваколатлар икки тоифага бўлиб қўйилганлигини тушуниш қийин. Бир тоифа ваколатлар ССР Иттифоқига берилса, иккинчи тоифа ваколатлар республикалар билан биргаликда Иттифоқ томонидан амалга оширилади. Айни пайтда кўпинча бир-бирини такрорлайди.

ССР Иттифоқи қандай қилиб республикаларсиз ўз ваколатларини амалга ошираркин деган савол туғилади. Ахир, Иттифоқнинг молиявий-иқтисодий асоси республикаларнинг иқтисодий асосларидан таркиб топади-ку! СССР халқ хўжалиги эса республикаларнинг халқ хўжалиги ҳисобланади. Бу соҳада аниқликка эришмай туриб лойиҳага йўл бериб бўлмайди.

Л. КАРИМОВА: — Маълумки, 1990 йил ноябрида босилган Президент лойиҳаси «Иттифоқ шартномаси» деб аталган эди. 1991 йил мартида қўшимча тайёргарликдан сўнг лойиҳа «Суверен республикаларнинг Иттифоқи тўғрисидаги шартнома» деган ном билан эълон қилинди. Бу ҳужжатнинг ишланиш жараёни чоғидаги ижобий силжишдан дарак беради. Аммо кейинги лойиҳа бундай деб аталишини тўлиқ ифода этмайди. «Асосий қоидалар» бўлимининг 2-абзацида «ССР Иттифоқи тенг ҳуқуқли республикаларнинг ихтиёрий бирлашиши натижасида ташкил топган ва давлат ҳокимиятини шартнома қатнашчилари унга берган ваколатлар доирасида амалга оширадиган суверен федератив демократик давлатдир», деб ёзилган. Лекин биз биламизки, СССР тушунчаси бошқа маънони беради. Ундан кейинги моддаларнинг барчасида ССР Иттифоқи атамаси қўлланилган. Мазкур масала энг асосий масалалардан бири бўлганлиги сабабли шартномада суверен республикалар Иттифоқи номига тўла талқин бериш ва тегишли равишда мамлакат янги Конституциясини кутиб ўтирмасдан ССР Иттифоқи атамасининг талқинини тузатиб қўйиш керак. Айни шу шартнома федерациянинг конституцияси ва мамлакат номи учун асос бўлиб хизмат қилиши зарур.

Ғ. АҲМЕДОВ: — Лойиҳада менга ноаниқ бўлган масала шундаки, республикаларнинг иқтисодиётдаги, Иттифоқ эҳтиёжлари учун ер усти ва ер ости бойликларини тақсимлашдаги суверенитети нимадан иборат ўзи? Ўйлашимча, кўпдан-кўп Иттифоқ вазирликларининг кераги йўқ, уларни кескин қисқартириш зарур. Биргаликдаги фаолият учун мудофаа, алоқа, ҳаво ва темир йўл транспорти, молия тармоқларинигина қолдириш керак, холос. Қолган барча соҳаларни иттифоқдош республика ваколатига ўтказиш керак.

СССР Президенти ҳуқуқларини тобора кенгайтиришга бўлаётган ҳозирги уринишлар ҳам мутлақо тушунарсиз...

Яқинда Ўзбекистон ССР Адлия вазирлиги ва Олий суди раҳбарларининг қўшма мактубини олдик. Унда судларни шакллантириш тартибини ўзгартириш, судларнинг тегишли халқ депутатлари кенгаши томонидан демократик тартибда сайланишидан воз кечиш ва халқ судидан тортиб то Ўзбекистон ССР Олий суди аъзоларигача ходимларни тайинлаш ҳуқуқини жумҳурият Президентига бериб қўйиш таклиф қилинади. Шундай қилиб ҳали яқинда ўрнатилган демократик тартибларни жорий этиш соҳасида ҳеч қандай тажрибага эга бўлмай туриб, бошқа бир тартиб таклиф қилиняпти. Бундай кескин чайқалиш ўзгаришлар системамизга хос бўлиб қоляпти...

Давра суҳбати якунида **А. Х. Саидов** шундай деди:

— Миллий давлатчилик муносабатлари соҳасида мамлакатимизда рўй бераётган жараёнлар жаҳон тараққиёти умумий жараёнига тўла мосдир. Жаҳонда федерациялар миқдори кўпаймоқда. Агар 1971 йилда улар 11 та бўлган бўлса, ҳозир 19 тага етди. Бу интеграция оқимлари кучайганлиги билан боғлиқдир. Жаҳон тажрибаси шуни кўрсатадики, ҳозирги пайтда якка ҳукмронликнинг ҳар қандай кўринишлари умумиқтисодий тараққиёт имкониятларининг жиддий сусайишига олиб келади. Шундай экан, Иттифоқ давлати доирасида мустаҳкам хўжалик алоқалари ва сиёсий бирлик зарурати муҳим аҳамиятга эгадир. Республикаларнинг давлат мустақиллигини таъминлашнинг шарт-шароитлари ана шуни тақозо қилади. Давлатлар Иттифоқ аъзоларининг энг муҳим манфаатлари бир-бирига мос тушган, Иттифоқ томонидан шу манфаатларни қаноатлантиришга қаратилган сиёсат ўтказилган пайтда барқарор ривожланиши мумкин.

ССР Иттифоқини тубдан янгилаш федерация доирасида конфедерация қоидаларини кенгайтиришни тақозо этади. **Федерация** — бу федерация барча аъзолари учун умумий вазифаларни марказий ҳокимият томонидан биргаликда амалга ошириш учун бирлашган бир нечта давлат тузилмаларидан ташкил топган давлатдир. **Конфедерация** — мустақил давлатларнинг бирлашиш формаси бўлиб, у айрим ижтимоий-иқтисодий ва ташқи сиёсий масалаларни шартнома асосида амалга оширади ва халқаро ҳуқуқий тусда бўлади. Конфедерация марказий идораларининг қарорлари унинг аъзолари қўллаб-қувватлашини талаб қилади ва уларнинг ички воситалари орқали амалга оширилади.

СССР ҳозирги амалдаги Конституцияга мувофиқ конфедерациянинг айрим шаклий қирраларига эгадир. Иттифоқдош республикаларнинг давлат мустақиллиги принципи; федерация таркибидан эркин чиқиш ҳуқуқи; иттифоқдош республикаларнинг хорижий давлатлар билан муносабат ўрнатиши ва халқаро ташкилотлар фаолиятида иштирок этиши фикримизга мисолдир. Буни Иттифоқ ва республикалар ўзаро муносабатлари характерини ифодаловчи республикаларнинг давлат мустақиллиги тўғрисидаги баёнотлари ҳам тасдиқлайди.

Иттифоқ шартномасининг тамал тоши сифатида янги федерациянинг субъектлари тўғрисидаги масала ўртага қўйиляпти. Янги Иттифоқда чамаси уч гуруҳ субъектлар бўлади. Биринчидан, ССР Иттифоқи мустақил ҳуқуқий субъект сифатида СССР халқларининг барча давлатлари хавфсизлиги ва миллий бирлашувига кафолат бериши, халқаро ҳуқуқий муносабатларнинг ҳамма томонидан тан олинган қатнашчиси ва Умумевропа уйини ташкил қилиш ташаббускори. Иккинчи гуруҳ сифатида федерализм принциплари асосида Иттифоқ яратиб берган барча афзалликларга эга бўлишга ўзаро ёрдам ва ўзаро жавобгарлик асосида интилувчи суверен республикалардир. Бироқ вазиятни соғлом баҳолаб айтиш мумкинки, ҳозир СССРнинг субъектлари бўлиб турган барча республикалар ҳам федерация доирасида қолишни умуман ёки олдинги шарт-шароитлар доирасида қолишини истамайдилар. Шунинг учун муносабатларнинг учинчи гуруҳ субъектлари сифатида СССР составида алоҳида мақом олишни истовчи ёки унга қўшилувчи, бошқа республикалар ва ССР Иттифоқи билан муносабатларнинг янгича вариантларини қидирувчи республикалар чиқиши эҳтимолга яқин. Бу кўпроқ конфедерация тусидаги муносабатлар даражасига яқин бўлади.

- ● ИТТИФОҚ МИЛЛИЙ-ДАВЛАТ ҚУРИЛИШИ ТУБДАН ЯНГИЛАНИШГА МУҲТОЖ
- ● ЯНГИ ИТТИФОҚ: ДИКТАТУРАМИ ЁКИ ДЕМОКРАТИЯ!
- ● ШАРТНОМАНИ СОБИҚ МУХТОРИЯТЛАР ҲАМ ИМЗОЛАЙДИМИ!
- ● ЖУМҲУРИЯТ ҲУДУДИДАГИ ЕР, СУВ, ЕР ОСТИ БОЙЛИКЛАРИ ЎЗИМИЗНИКИ БЎЛИШИ КЕРАК
- ● ОЛТИН ВА ОЛМОС, ВАЛЮТА ЖАМҒАРМАСИДАГИ УЛУШИМИЗНИ КИМ ТАСАРРУФ ҚИЛАДИ!
- ● ИТТИФОҚ ШАРТНОМАСИ МУАЙЯН МУДДАТГА ТУЗИЛИШИ ЛОЗИМ
- ● КЕЛАЖАК АВЛОД МАНФААТЛАРИ ЭСДАН ЧИҚМАСИН

Давра суҳбатида билдирилган фикр-мулоҳазаларни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Миллий сиёсат бўлими маслаҳатчиси, фалсафа фанлари доктори Гулсара ШЕРМАТОВА шарҳлайди:

— Аввало шуни айтиш керакки, янги Иттифоқ шартномаси лойиҳаси меҳнат коллективларида, ўқув юртлари аудиторияларида, илмий тадқиқот илмгоҳларида, қўйингки ҳатто чойхоналарда ҳам қизиқиш билан муҳокама қилинмоқда. Бу мунозаралар аҳолининг сиёсий тафаккури ўсишида муҳим аҳамиятга эгадир.

Яқинда бўлиб ўтган СССР референдумида Иттифоқни сақлаб қолишга 90 фоиздан ортиқ «ҳа» жавоби олинган бўлса-да, бу деган гап тавсия этилган ҳар қандай шартнома қабул қилинаверишини англатмайди. Республиканинг сиёсий ва иқтисодий мустақиллигига реал кафолат берадиган олий ҳужжатгина халқимиз томонидан қўллаб-қувватланиши энди кундай равшан бўлиб қолди. Қизғин баҳслар, айниқса Фанлар академияси илмгоҳлари, Тошкент давлат дорилфунуни ва бошқа илмий муассасаларда ўтган давра суҳбатлари якунлари шундан далолат беради.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Миллий сиёсат бўлими муҳокама материалларини ўрганиб, фикр ва мулоҳазаларни жамламоқда. Ҳозирнинг ўзидаёқ шуни ишонч билан таъкидлаш мумкинки, шартнома лойиҳаси тўғрисидаги мулоҳазаларнинг асосий йўналиши республикаларнинг федерация субъектлари сифатида мустақил ҳақиқий суверен давлатлар бўлишига эришишдан иборат.

Турли касбдаги кишилар, ижтимоий гуруҳлар шартномада Иттифоқ ихтиёрига берилган қатор муаммоларни: ҳарбий-саноат мажмуини ривожлантириш, уруш эълон қилиш ваколатларини биргаликда амалга ошириш; республикалар мулкига на фақат ер, ер ости бойликлари, балки олтин, олмос ва валюта жамғармаларини ҳам қўшиш зарурлигини таъкидламоқдалар. ССР Иттифоқининг расмий тили сифатида рус тилининг тан олиниши тўғрисидаги қоида кўп эътирозларга сабаб бўлмоқда. Шартнома номини ҳам ўзгартириш — Суверен давлатлар Иттифоқининг шартномаси деб аташ таклиф қилинмоқда.

Лойиҳа умумиттифоқ ташқи сиёсатини амалга ошириш, республикаларнинг ташқи сиёсий фаолиятини мувофиқлаштириб туриш ваколатларини Иттифоққа бериш — бу, азалда бўлгани каби марказ ташқи сиёсатига тўла бўйсуниш, жумҳуриятлар ҳуқуқларини яна эски принциплар асосида чеклаб қўйиш демакдир. Умуман мустақил суверен давлатлар фақатгина ўзаро келишилган ваколатларни марказга бериб, марказ бошқарув органи фаолиятини тўла назорат қилиб туришлари мақсадга мувофиқ, деб қайд қилинаётган экан, шартнома энг аввало мустақил давлатлар ваколатларининг баёнидан бошланиши керак.

Кўриниб турибдики, аҳолисининг кўпчилиги Иттифоқни сақлаб қолиш учун овоз берган республикамизда мазкур шартнома лойиҳасининг асосий қоидалари маъқулланмаётир. Уни жиддий тарзда қайта ишлаш лозим.

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети тузган ишчи гуруҳлар ҳозир жумҳуриятимиз вилоятларида шартнома лойиҳаси юзасидан жамоатчилик фикрини кенг ўрганишмоқда.

Албатта, айтилаётган мулоҳаза ва таклифлар, шу жумладан Фалсафа ва ҳуқуқ илмгоҳидаги муҳокамада билдирилган фикрлар хилма-хил, уларнинг муаллифлари кимлигига қарамасдан, таклифларнинг асосий маъно-мағзидан фойдаланиш зарур.

Давра суҳбати материалларини «Совет Ўзбекистони» махсус мухбири А. АБДУБАННОПОВ тайёрлади.

● **ТАҲРИРИЯТДАН:** Суверен республикаларнинг Иттифоқи тўғрисидаги шартнома лойиҳаси тўғрисида айрим фикр-мулоҳазаларни баён қилдик. Иқтисодий ва сиёсий соҳада тўла мустақилликка интилаётган республикамиз учун ҳам бу ҳужжат муҳим аҳамиятга эга. Шундай экан, мазкур лойиҳа ҳақида жумҳуриятимиз тақдирига бефарқ бўлмаган барча кишилардан ўз фикрларини билдиришларини сўраймиз. Хатларингизни кутамиз, азиз юртдошлар!

• 1991 йил — Навоий йили

САДОҚАТ САДОЛАРИ

Улуғ Навоий битган теран мусиқий назмларнинг айримлари XV асрдаёқ наво оламидан боқий ўрин эгаллаган. Хусусан, ўша ижодий тафаккур барқ урган даврнинг истеъдод соҳибларидан бири — бастакор ва хонанда Хўжа Абдулла Марварид бу анъанага асос солганлиги маълум. Зайниддий Восифий таъкидлашича бир-бирига мақбул бу икки салоҳият маҳсули бўлмиш «Дин офати бир муғбачаи маҳлиқодур, майхораю бебок» сатри билан бошланувчи (баъзи тахминлар бўйича — «Мустазод» куйидаги) қўшиқ айниқса, кенг тарқалган экан.

Шоиримизнинг навобахш ғазаллари аллақачон халқимиз мусиқий меросидан ўрин олиб, оммавий қўшиқ ва яллаларда, ашула, катта ашула ва мақомларда куйланиб келинмоқда. Ҳатто, айрим муайян ашула йўллари ва чолғу куйлари қатори доира усуллари юзага келишини узоқ ўтмиш (Бобур, Дарвишали Чангий) ва яқин замон (Арминий Вамбери, Абдурауф Фитрат) олимлари бевосита Навоийнинг мусиқий ижодига боғлашади.

Улуғ шоир ижоди, унинг ҳаёти ва қисматидан изчил илҳомланиб келаётган замондош композиторларимиздан бири Мутаваккил Бурхоновнинг «Алишер Навоий» операси шу кунларда жумҳурият Катта театрида намойиш этилмоқда.

Аввало шуни таъкидлаш керакки, мазкур улкан партитура композиторнинг Навоий ғазалларини кўп овозли мусиқа садолари билан ифодалаш, шоир образини турли жанрларда намоён этиш борасидаги кўп йиллик тажриба-изланишларининг самарасидир. Зеро, М. Бурхонов, Уйғун ва Иззат Султоннинг «Алишер Навоий» драмасига музика (1943), «Табассум қилмадинг ҳеч» романси (1946) ва ниҳоят шоир таваллудининг 525 йиллигига Абдулла Орипов шеърлари асосида «Алишер Навоийга қасида» (1968) яратиб, бу мўътабар мавзуга карвонбошилик қилган эди.

Либреттога замин тарзида Уйғун ва И. Султонлар драмаси олинганлигига қарамай, операнинг туб ғояси, воқеалар йўналиши спектакль ва бадиий фильм (1948) дан бирмунча фарқланади. Композитор Алишер Навоийни ўта пок муҳаббат соҳиби, ўз халқининг ҳазрати Инсони сифатида гавдалантиришга интилган.

Шу боисдан 3 парда таркибидаги 6 кўринишдан иборат бир бутун операда Навоий ва Гули, Навоий ва халқ саҳналарига асосий урғу берилган. Партитуранинг буткул мусиқий-луғавий силсиласи умрбоқий мақом йўллари ва М. Бурхонов ижодий услубининг муштараклашиши заминида гавдаланади. Жумладан, асосий қаҳрамоннинг бош мусиқий мавзуси (лейтмотиви) «Шашмақом»даги Наво мақоми ашула йўлларини бошлаб берувчи «Сараҳбори Наво»нинг салобатли жумлаларидан олинган ва шу заминда ривожлана боради. Бутун операда меъёран белгиланган. Ўткир дид ва улкан маҳорат билан яратилган Навоий (жумҳуриятда хизмат кўрсатган артист Т. Ҳусанов)нинг ягона арияси:

Эй, насими субҳ аҳволим дилоромимға айт,
Зулфи сунбул, юзи гул, сарви гуландомимға айт

мисралари билан бошланиб, бир томондан мақом ва мақомлар услубида юзага келган (хусусан «Чўли Ироқ») куйларга оҳангдошдир. Иккинчи томондан мазкур ария «Шашмақом» ва унинг билимдонлари макони — Бухорода воягa етган М. Бурхоновнинг «Намедонам, чи ном дорам» сингари шоҳ асарларининг узвий давомидек янграйди.

Буларни зукколик билан англаган режиссёр, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби Б. Йўлдошев, дирижёр ЎзССР ва ҚҚАССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби Ғ. Тўлаганов, рассом, республикамиз ва ҚҚАССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби Т. Шораҳимовлар айнан шу яхлитлик, мусиқий садолар ҳамда саҳнавий ҳаракат ва безакларнинг ўзаро мантиқий мужассамлигини деярли таъминлаб беришган.

Шу билан бирга «Алишер Навоий» операси хусусан унинг ижроси миллийлик йўналишидаги сайқалларга муҳтож. Масалан, Гули — Шоҳида Тўхтабоева куйлашида айрим саҳналарда хонандалик маҳорати яққол сезилсада, умуман талаффуз муаммоси тингловчиларни ранжитмоқда. Энага (Л. Ажимамудова) чиқишлари эса айнан талаффуз борасида, ортиқча ҳаракатлар нуқтаи назаридан томошабинлар орасида очиқдан-очиқ кулги уйғотмоқда.

Қудратли темурийлар сулоласининг сўнгги намояндаларидан бири — серқирра истеъдод соҳиби (Навоий таъбири билан Соҳибқирон) Ҳусайн Байқаро ЎзССРда хизмат кўрсатган артист Абдулла Бозоров талқинида деярли бир йўналиш, «ҳокимми — золимдир» қабилида гавдаланган. Менимча, Уйғун ва Иззат Султоннинг бу тарихий шахсга берган таърифи ҳозирги кунда қайта кўриб чиқилса, асл ҳақиқатга монанд эътироф этилса, мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Ниҳоят, операдаги оммавий хор ва рақс саҳналари ҳақида. Бутун спектаклга хос нуқсон (ўша-ўша талаффуз!). дан ташқари хор саҳналарида мусиқий уйғунлик меъёрига етмаган. Рақсларга келсак, умуман улар (СССР халқ артисти Г. Измайлова талқинида) аввалги ўзбек опералардаги шундайин саҳналардан деярли фарқланмайди. «Испанча рақс» эса Навоий даврини қўяйлик, ҳозирги даврга ҳам монанд эмас.

Алишер Навоийга бағишланган тантаналар бошланишига оз бўлса-да, ҳали вақт бор. Операдаги нуқсонларни зудлик билан тузатиш зарур.

Т. ҒАФУРБЕКОВ,
профессор.

БОЛАЛАРИНГИЗГА ЎҚИБ БЕРИНГ

МАНЗАРА

Сувга ташлаб ўзини,
Ялпиз турар ялтираб.
Мажнунтолнинг япроғи
Сув юзида қалтирар.

ИРОДА

Довул турса саксовул
Йиғраниб қўшиқ айтар.
Шамолнинг ашуласин
Берилиб жўшиб айтар.

СИЧҚОННИНГ КЎРШАПАЛАККА ХАТИ

Тунов куни ўлжа излаб,
Кирсам омбор — тешикка.
Ўтакамни ёраёздинг,
Уриб ўзни эшикка.
Дағ-дағ титраб ўчиб
қолдим,
Анчагача довдираб.
Мушуквой ҳам билиб
қолди,
Миёвлади жовдираб.
Номинг қурсин,
бефаросат,
Сўқир кўзинг тош бўлсин.
Қарғишим шу — умр
бўйи
Икки кўзинг ёш бўлсин.

ҚУНҒИЗБОЙНИНГ АРЗИ

«Покришкам» ёрилиб
Йўлда қолдим қарангиз.—
Ялиниб дер Қўнғизбой,—
Раҳм қилинг, ярангиз.
— Ишонма,— дер
Отмурча,—
Шеригига гап қотиб.
Баҳонаси ўринсиз,
Турибди-ку гап сотиб.

Ҳусанжон АМИНОВ.

• Санъат ошуфталари

ОРОМБАХШ ХОНИШЛАР

Болаликда карнай-сурнай овози келган жойдан қолмасдик. Базмлар ҳозиргидек дастурхон атрофида эмас, майдончада ўтарди. Чордона қуриб, давра олган катта кишилардан сал narироқ туриб, томошаларни мазза қилиб кўрардик. Тўйларда рақсга тушиш ҳадисини олган йигитларни даврага тортишар, улар эса санъатдан бехабар бўлсалар ҳам рақсни ўринлатиб, кўпни мафтун этишарди. Улар орасида аввал юк машинасида ҳайдовчи бўлиб ишлаган, ҳозирги пайтда Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Турғун Мирзаев номли жамоа хўжалигида боғбонлик қилаётган Саъдулла Маҳкамов ҳам бўлиб, шинавандалар эътиборини тортарди. Очиқ юзли хушбичим бу йигит мунгли куйларга, айниқса, Муножотга ўйнаганда ҳаммани лол қолдирарди.

Балки оилада санъатга ошуфталикми, ҳар қалай тўнғич ўғил Сайдулла мусиқага ҳавас қўйди. Кейинчалик қўшиқлар айтишга ҳам мойил бўлди. Ака-ука укалари Лутфулла билан, Зиёдулла ҳам эргашишди. Оилавий даста шаклланди. Сайдулланинг санъат оламига ташлаган биринчи қадамига дадиллик бағишлашда пойтахтимиздаги кашшофлар саройи жамоасининг муносиб ҳиссаси бор. У ана шу даргоҳда изланди. Ғулом Қўчқоров, Карим Азимов каби ўз касбининг усталари унга устозлик қилишди. Мураббийлар тавсияномаси билан Ҳамза номидаги Тошкент музика билим юртида таҳсил олди. Созанда сифатида қўли келиб, хонанда тарзида овози шаклланиб бораётган йигитчани Тошкент маданият олийгоҳи қучоғига олди.

— Санъаткор фақат мусиқа ва қўшиқ ижро этиш сирларинигина ўзлаштириб қолмай, ўз мухлисларига маданий муомалада бўлиш, ўзини ҳамиша босиқ ва камтар тутиш хислатларини ҳам пухта эгаллаши керак. Одамларга ҳожатбарор бўлиш ҳам лозим. Шунда у кўпчилик меҳрини қозонади, йўли доим очиқ бўлади, — дея таълим берарди устози Тоҳиржон Йўлдошев.

СУРАТДА: Сайдулла Маҳкамов (ўнгда) ва укаси Зиёдулла Маҳкамов.

С. МАҲКАМОВ олган сурат.

Қўлига афғон рубобини олган йигит устозининг ўгитларини дилига жо этди. Кейинчалик катта ҳаёт йўлларида ҳам бу сўзлар замирида ҳикмат ётганлигини чуқурроқ англади. Унинг оромбахш куйлари, қўшиқлари эндиликда Ўзбекистон Давлат телерадиоси ҳузуридаги Дони Зокиров номли халқ чолғу оркестри оҳангларига уйғунлашган.

Хонанда ижросидаги «Кўзларингни яширма», «Севганим-севган», «Назокат», «Она ҳақида ойдин қўшиқ», Муҳаббатим навоси», «Завқларга тўлиб куйлар», «Жонимдадир» каби қўшиқлар тингловчига ором бермоқда.

Хонанда Сайдулла Маҳкамов қўшиқлари кенг пахтазорларда, боғбону соҳибкорлар даврасида, Наврўзи олам сайилларида талабалар ҳузурида янграмоқда.

Санъаткорлар оиласининг хушовоз хонандаси Сайдулла Маҳкамов илҳоми бундан буён ҳам жўш уриб, ёқимли овози олисларга таралаверади, деб умид қиламиз.

Саидвали ҲАСАНОВ.

ОБЛИГАЦИЯЛАРИНГИЗНИ ТЕКШИРИНГ

1982 ЙИЛГИ ДАВЛАТ ИЧКИ ЮТУҚЛИ ЗАЕМИ

74-ТИРАЖНИНГ РАСМИЙ ЖАДВАЛИ

ТИРАЖ 1991 ЙИЛ 30 МАРТДА КОСТРОМА ШАҲРИДА ЎЙНАЛДИ

Заёмнинг эллик уч разрядидаги серия ва облигацияларнинг қуйидаги номерларига ютуқлар чиқди.

серия номерлари	облигация номерлари	ютуқ миқдори (сўм билан)	серия номерлари	облигация номерлари	ютуқ миқдори (сўм билан)	серия номерлари	облигация номерлари	ютуқ миқдори (сўм билан)
200088	088*)	5000	230805	1—100	300	266198	062*)	5000
200643	1—100	300	231034	1—100	300	266248	1—100	300
201081	093*)	5000	231058	1—100	300	266610	096*)	2500
201548	054*)	25000	231270	088*)	2500	266707	046*)	5000
201851	055*)	5000	231746	1—100	500	267909	037*)	2500
202172	051*)	1000	232113	024*)	2500	268093	087*)	1000
203089	066*)	2500	233548	1—100	300	268203	1—100	300
203767	032*)	2500	234061	027*)	10000	268381	045*)	2500
204088	1—100	500	234139	096*)	5000	268595	049*)	10000
204496	054*)	1000	234379	1—100	300	269804	1—100	500
205122	096*)	5000	234845	037*)	5000	271128	1—100	500
205677	097*)	2500	235623	005*)	5000	271169	1—100	300
205971	044*)	25000	235899	019*)	5000	271518	022*)	2500
206475	011*)	2500	235995	002*)	2500	272136	1—100	300
207116	1—100	300	237326	1—100	300	272149	005*)	5000
207314	002*)	2500	237347	018*)	2500	272647	061*)	2500
207391	013*)	2500	237776	020*)	5000	272763	1—100	300
208475	1—100	300	237795	1—100	300	273299	065*)	1000
209673	050*)	5000	238063	022*)	10000	273374	003*)	2500
210064	1—100	500	238230	017*)	5000	273602	031*)	5000
210123	1—100	300	240203	071*)	5000	274530	045*)	10000
211090	075*)	2500	240882	1—100	300	274531	1—100	300
211673	1—100	300	241693	1—100	500	274806	1—100	300
212278	100*)	2500	242453	1—100	300	275009	1—100	300
213569	1—100	300	242954	1—100	300	275394	014*)	1000
214608	1—100	300	243089	070*)	25000	276611	023*)	2500
215185	1—100	300	243285	095*)	1000	276882	1—100	300
215449	1—100	300	243528	1—100	300	277291	029*)	5000
215599	1—100	300	243581	1—100	300	277518	1—100	500
215925	069*)	5000	243717	1—100	300	278170	1—100	300
215957	1—100	500	243951	089*)	2500	278786	067*)	1000
216030	048*)	2500	244262	003*)	2500	279821	092*)	10000
217131	006*)	2500	244265	061*)	5000	281513	058*)	2500
217221	034*)	2500	244446	037*)	10000	281821	076*)	5000
217635	1—100	300	244601	1—100	300	282760	1—100	300
217721	1—100	300	245416	022*)	10000	283214	084*)	5000
217835	057*)	2500	245561	047*)	1000	284546	1—100	300
218267	1—100	300	245759	091*)	5000	285872	089*)	1000
218634	1—100	500	246253	014*)	10000	286089	075*)	2500
218652	1—100	300	246673	008*)	2500	286619	1—100	500
218678	1—100	300	246957	1—100	500	286891	051*)	2500
218691	1—100	300	247073	081*)	2500	287073	034*)	1000
219353	1—100	300	247145	032*)	1000	287755	047*)	2500
219481	041*)	1000	248851	015*)	2500	287930	049*)	2500
219831	1—100	500	249141	052*)	5000	288655	095*)	10000
220639	030*)	2500	249940	1—100	300	288903	1—100	300
221529	1—100	500	253003	1—100	500	289688	092*)	1000
221888	037*	2500	253047	1—100	300	290322	1—100	300
222062	009*)	2500	253431	081*)	1000	290623	1—100	300
223669	057*)	2500	254084	1—100	300	290689	059*)	2500
224426	1—100	300	254212	010*)	5000	291579	063*)	2500
224790	016*)	5000	255901	1—100	500	292396	035*)	2500
225108	027*)	2500	256433	1—100	300	292680	085*)	2500
225250	1—100	300	256690	011*)	1000	292822	1—100	300
225488	1—100	300	257583	069*)	5000	293680	1—100	500
225630	042*)	1000	259015	053*)	5000	294911	078*)	5000
226335	012*)	2500	259173	1—100	500	295693	1—100	300
227118	045*)	5000	259600	1—100	300	296786	098*)	2500
227582	085*)	1000	259885	067*)	2500	297155	1—100	300
227679	1—100	300	260194	1—100	500	298673	1—100	300
227794	1—100	300	261066	066*)	1000	299072	1—100	300
228268	1—100	500	261086	1—100	300	299431	064*)	1000
228496	061*)	10000	261868	020*)	2500	299869	006*)	5000
228961	076*)	5000	264921	041*)	1000	299874	1—100	300
230294	055*)	5000	265144	1—100	300	299878	1—100	300
230437	072*)	25000	265741	006*)	25000	299957	1—100	300
230688	020*)	2500	265934	087*)	2500			

*) Шу сериядаги облигацияларнинг қолган 99 номерига 300 сўмдан ютуқ чиқди.

Жадвалда 50 сўмлик облигацияларга чиққан ютуқлар кўрсатилган.

100 сўмлик облигацияларга бир хил миқдорда — 300, 500 сўм ютуқ чиққан тақдирда ютуқ чиққан сериядаги облигацияларнинг барча номерларига айнан 600, 1000 сўм ютуқ тўланади. 100 сўмлик облигация номерларидан бирига 1000, 2500, 5000, 10000, 25000 сўм миқдорида ютуқ чиққанда унинг иккинчи номерига 300 сўм чиқади ва облигация бўйича 1300, 2800, 5300, 10300, 25300 сўм тўланади, 25 сўм қийматидаги облигацияларга 50 сўмлик облигацияга чиққан ютуқнинг ярми тўланади.

Ютуқ пулига ютуқ чиққан облигациянинг бевосита қиймати ҳам киради.

Мазкур жадвал расмий ҳужжат ҳисобланиб, СССР Жамғармалар банкининг муассасалари ана шу ҳужжат асосида газетанинг навбатдаги сони чиққан кундан бошлаб ютуқларни белгиланган тартибда тўлай бошлайди.

Ютуқлар тиражини ўтказиш комиссияси раиси — халқ депутатлари Кострома шаҳар Совети ижроия комитети раиси ўринбосари В. Г. РЕЙХ.

Тираж комиссиясининг масъул котиби Е. И. ДЕМИНА.

Бугунги Хива. В. МОЛГАЧЕВ олган сурат.

• Футбол

Масъулиятли мавсум

БИРИНЧИ ЛИГА КОМАНДАЛАРИ ЎРТАСИДА МАМЛАКАТ ЧЕМПИОНАТИ БОШЛАНДИ

Бу йилги мавсум жумҳуриятимиз футболчилари учун ўзига хос синов, дейиш мумкин. «Пахтакор» командаси яна олий лигага қайтиб, ишқибозлар ишончини оқлаш ҳаракатида. Биринчи лига меҳмонлари — Фарғонанинг «Нефтяник» ва Наманганнинг «Навбаҳор» жамоалари ҳам масъулиятли мавсумни бошдан кечирадилар. Қуйида футболчиларимизнинг биринчи лига командалари сафида ўйнашга қандай ҳозирлик кўришгани ҳақида ҳикоя қиламиз.

МУХЛИСЛАР МАНУН БУЛИШАДИ

Р. ШОҲНАЗАРОВ, «Нефтяник» кўнгилли спорт жамияти раиси: — Маълумки, фарғоналик футболчилар кўпдан бери ўз минтақаларида пешқадамлик қилиб, биринчи лигага даъвогарлик қилиб келишарди. Омад юришмаган йилларда жамоага А. Морозов. Б. Аркадьев, И. Ларин, С. Холодков, А. Алов, А. Яблочкин, Е. Валицкий, М. Тунис, Н. Айриев, Н. Медниклар устозлик қилишди. Ниҳоят ўтган йили Ю. Саркисян билан Л. Вахтин ишқибозлар орзуси ушалишига йўл очишди. Команда ҳозир хўжалик ҳисобида. «Спартак» ўйингоҳи вилоят касаба уюшмасига қарашли. Бу ерда мароқли ўйинлар кўрсатишга шароит етарли.

Л. ВАХТИН, команда бошлиғи: — Қиргулидаги «Нефтяник» ўйингоҳи асосан машқ майдони бўлиб, биринчилик учун кураш «Спартак»да бўлади. Энди Фарғонага биринчи лига жамоалари ташриф буюрадилар. Шароит тақозоси билан талаб ҳам шунга яраша бўлади. Айтайлик, футбол майдонининг тоза ва ҳамиша яшил сақланиши, ёритиш иншоотларининг соз бўлиши даркор. Бу борада «Нефтеоргсинтез», пойабзал ва пахта саноати ишлаб чиқариш бирлашмалари, «Шарқ» уюшмаси, ипак калавалаш фабрикаси командага иқтисодий жиҳатдан кўмаклашиб, ҳомийлик қилиши кутилмоқда.

Ю. САРКИСЯН, команда раҳбари, жумҳуриятда хизмат кўрсатган тренер: — мавсумга тайёргарлик барвақт бошланди. «Нефтяник» кубоги ва Душанбедаги мавсумолди турнирида иштирок этиш машқни тобига етказишда алоҳида аҳамият касб этди. Сафимиздан ҳеч ким кетгани йўқ. Пахтакорчи А. Микляев, «Целинник»дан И. Близнюк, «Актюбинец»дан Ф. Гоглеев, Е. Рохалин, «Олға» дан С. Пацай фарғоналиклар қатори тўп суришни ихтиёр этишди. Командани шайлашда Евгений Шохин билан Станислав Ядровлар яқиндан кўмаклашишмоқда. Янги мавсумда Н. Стасюк, Е. Рохалин, В. Татьянин, В. Эннс, И. Зайцев, М. Отажонов, А. Тихонов, А. Микляев, И. Близнюк, А. Мартиненко, Ц. Горьков, В. Андреев, П. Агеев, С. Лебедев, И. Степанишчев, С. Завальнюк, М. Исмоилов, В. Гуршумов, Ф. Гоглеев, С. Пацай, Р. Шахманаев, Рустам ва Равшан Дўрмоновлар майдонга тушадилар.

Фарғоналик футболчилар анъанасини сақлашга ҳаракат қиламиз. Чунончи, ҳужумкорликка зўр бериб, мухлисларни мамнун этишга интиламиз. Маълумки, ўтган йили ўз майдонимизда ўтказилган учрашувларда бир очко йўқотилганди, холос. Янги мавсум биз учун масъулиятли саналади. Шу боис мухлислар бизни қўллаб, олқишлаб, руҳимизни кўтариб туришса, шаштимиз янада ошган бўларди.

Суҳбатдош **Ҳ. АҲМАДЖОНОВ.**

ИШОНЧНИ ОҚЛАЙМИЗ

Наманганнинг «Навбаҳор» футболчилари ҳам биринчи лига жамоалари қатори тўп суришга тайёрланиб туришибди. Бу қувончли воқеа Наманган вилояти тарихида ўзига хос саҳифага айланиши табиий. Мамлакат чемпионати юқори табақа жамоаларининг қаторида бахслашиш ҳуқуқига эга бўлишда наманганлик футболчиларга ҳомийлик қилган ташкилотларнинг ҳиссалари ҳам муносибдир. Чунончи, вилоят сув хўжалиги ишлаб чиқариш бошқармаси, «Наманагантранс» ва Аврли газламалар ишлаб чиқариш бирлашмаси каби 13 та ташкилот ва корхона кўмаклашди.

Навбаҳорчиларни СССРда хизмат кўрсатган тренер Игорь Волчок мавсумга ҳозирлади. Жамоанинг шу даражага эришиши учун у деярли икки йил жон куйдирди. Мураббийнинг раҳбарлигида янги мавсумга ҳам пухта ҳозирлик кўрилди. Шайланиш тўрт босқичда олиб борилди. Футболчилар Наманган, Тошкент шаҳарлари ва Туркия сафарида ўтказилган учрашувларда қатнашиб, шайликни тобига етказишди.

Команда таркибида ўзгаришлар ҳам бўлди. Жумладан, дарвозабон А. Страхов, ҳимоячи В. Попов, ярим ҳимоячи Р. Гилмановлар бошқа жамоаларга ўтишни лозим топишди. М. Лезвин, В. Абрамзон, В. Шушляков, С. Пасько каби ўйинчилар эса кутилмаганда ғойиб бўлишди. Ваҳолонки, уларга етарли қулайликлар яратилганди. Айримларига енгил машиналар ҳам берилганди. Шунга қарамай, улар «Навбаҳор» учун масъулиятли мавсум олдидан жамоани тарк этишди. Уларнинг ўрни билиниши табиий. Тўғри, бу футболчилар шартнома билан Наманганга келишган. Жамоанинг биринчи лигага чиқишига ҳисса қўшишди. Шундай экан жумҳурият футбол федерацияси муддати тугаган шартномаларни вақтида кўриб чиқиб, ўз муносабатини билдирса, айни муддао бўларди. Афсуски бундай бўлмади. Ҳозир бу ўйинчилар «Қайрат», «Зенит», «Уральмаш» командаларида ўйнашмоқда.

— Аҳвол бироз мушкул бўлса-да, руҳимиз тетик, — дейди бош тренер И. Волчок. — Сабаби наманганликлар футболни жуда хуш кўрадилар. Шунинг учун ҳам уларнинг ишончини оқлаш, мароқли ва мазмунли ўйинлар кўрсатиб мамнун этиш ўзига хос масъулият юклайди. Бундай муаммони ҳал этиш учун астойдил меҳнат қилиш, изланиш даркор бўлади. Бунинг учун ички имкониятлардан унумли фойдаланишга ҳаракат қиламиз.

Мураббийнинг сўзларидан маълум бўлишича, мавсум мобайнида футбол жамоасини маҳаллий ўйинчилар билан тўлдириш кўзда тутилмоқда. Ҳар қалай навбаҳорчилар биринчи лигадаги дастлабки мавсумни муваффақиятли ўтказадилар деб, умид қиламиз.

А. МАДАТОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

О. ХОЛНАЗАРОВ,
«Наманган ҳақиқати» рўзномасининг спорт шарҳловчиси.

Биринчи лигага йўлланма олган Фарғонанинг «Нефтяник» ва Наманганнинг «Навбаҳор» футбол жамоалари чемпионатнинг дастлабки учрашувларини сафарда ўтказадилар. Футболчиларимиз Воронежда «Факел», Камишин шаҳрида «Текстильщик» жамоасининг меҳмони бўладилар.

• Спорт •

БОКС:

СОВРИНЛИ ЎРИНЛАР

● Ёкутистонда халқаро мусобақа ўтказилди. Чарм қўлқоп усталари баҳсида Монголия, Хитой ва Совет спортчилари ўзаро куч синашдилар. Жами 25 команда қатнашди. Мусобақада иштирок этган урганчлик тўрт нафар боксчидан учовлони ғалаба қозонди. Жумладан, Улуғбек Мадраҳимов, Қаҳрамон Қурбонов ва Алпомиш Бердибоевлар ғолиблик супасига кўтарилдилар. Улуғбек олтин, Қаҳрамон билан Алпомиш бронза медалларига эга бўлишди.

ЕНГИЛ АТЛЕТИКА:

КУРАШ ДАВОМ ЭТАДИ

● Тошкентда «Комсомольская правда» рўзномаси соврини учун ўтказилган югуришда 120 киши қатнашди. Кучлиларни саралаш мақсадида уюштирилган минтақа баҳсида андижонликлар биринчи ўринни эгаллашди. Наманган ва Тошкент-1 командалари қолган фахрли ўринларни олдилар. Шахсий ҳисобда 8 километрга югурган тошкентлик Улуғбек Мамадалиев, 6 километр масофада унинг ҳамшаҳри Адҳам Алиев зафар қучдилар. Нукуслик Марал Абдуллаева 5 километрга югуришда маррада биринчи бўлди.

«Ўзбекконцерт»

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

16, 17 апрель соат 19.30 да

«УМИДИМ, ФАХРИМ, — БАҲОР!»

ЯНГИ КОНЦЕРТ ПРОГРАММАСИ

ҚАТНАШАДИЛАР:

Ўзбекистон ССР халқ артисти

НУРИДДИН ҲАМРОҚУЛОВ

«ЎЗБЕКИСТОН МАЛИКАЛАРИ» рақс ансамбли

Рақсларни саҳналаштирувчи — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Қодир МЎМИНОВ.

Программани «Қизиқчи — 90» кўригининг совриндори Машраб НАЗАРОВ олиб боради.

Чипталар соат 11.00 дан сотилмоқда.

• Театр

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 6/IV да Иоланта, 7/IV да Али бобо ва 40 қароқчи (12.00), Оққуш кўли (19.00), 9/IV да Чио-чио-сан.

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 6/IV да Алишер Навоий, 7/IV да Нажот истаб, 9/IV да Тақдир эшиги.

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ ТЕАТРИДА — 6/IV да Дардимни айтаман куласизми?... 7/IV да Дардимни айтаман куласизми?... 8/IV да Анқовлар чайқови.

Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги, вазирликнинг бош мутахассиси — таржимон Р. Саидовга отаси

Турғунхўжа САИДОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент машинасозлик олий билимгоҳи ректорати ва жамоат ташкилотлари ҳамда «2-олий математика» таҳсилгоҳи жамоаси шу таҳсилгоҳ доценти Ҳ. Эшматовга отаси

Эшмамат ҲУСАНОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этадилар.

Бош муҳаррир Р. РАҲМОНОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Ҳ. ИКРОМОВ, Н. М. МАЖИДОВ, С. МУҲАММАДЖОНОВ, М. Қ. МУҲСИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Н. НАЖМИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари), В. Т. ОДИЛОВ, М. Қ. ПИРМАТОВ, Р. Қ. ТУРСУНОВ, Ш. О. УБАЙДУЛЛАЕВ, А. С. УСМОНОВ, М. ХАЙРУЛЛАЕВ, Ж. ХОЛҚОСИМОВ, Э. С. ХЎЖАЕВ (масъул котиб), М. ШЕРБУТАЕВ, О. ҲИКМАТОВ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, Тошкент–ГСП, Ленинград кўчаси, 32.

БЎЛИМЛАР: муштарийлар фикрини ўрганиш ва хатлар — 33-21-43, 33-54-55, 32-53-16, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06; қайта қуриш ва ижтимоий адолат — 32-55-70, партия турмуши — 33-34-69, 33-38-55, 32-53-97, 32-57-19, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 33-81-48, 32-53-14, 32-54-09; қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 33-07-20, 32-53-15, 32-53-70; совет қурилиши — 33-15-29, 32-57-20, 32-54-18; фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21; адабиёт ва санъат — 33-20-36, 33-12-56, 32-54-35, 32-55-16; ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17; ахлоқ-одоб — 32-54-29; фельетонлар — 32-54-27; безатиш — 32-57-22.

ЎЗ МУХБИРЛАРИМИЗ: Андижонда — 4-48-85, Бухорода — 3-96-12, Гулистонда — 2-63-48, Жиззахда — 3-31-86, Қаршида — 3-25-79, Наманганда — 6-54-11, Нукусда — 2-42-62, Самарқандда — 35-22-90, Тошкентда — 32-53-20, Урганчда — 6-80-04, Фарғонада — 6-90-09.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана

Нашр кўрсаткичи 64583.

Буюртма № 5207.